

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SPECIFIKA SPORTOVNÍHO SLANGU

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Maturová, Ph.D.

Autor práce: Veronika Růžicková

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 3.

2016

Anotace

Tématem bakalářské práce je analýza sportovního (fotbalového) slangu. Práce je rozdělena do dvou částí - teoretické, praktické. Teoretická část pojednává o vývoji a struktuře národního jazyka a podává charakteristiku slangu v obecné rovině. Obsahuje také základní přehled onomaziologických postupů, které se při tvoření slangových pojmenování uplatňují. V praktické části je podroben sebraný jazykový materiál důkladné analýze. Součástí práce je slovník shromážděných lexikálních prostředků s výkladem jejich významu. Cílem práce je zachytit současný stav fotbalového slangu a přiblížit slovník vybraného slangu z lingvistického hlediska.

Abstract

The subject of this Bachelor thesis is the analysis of sports (football) slang. The work is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part deals with the development and structure of language and gives the characteristics of slang in general. It also contains an overview of descriptive procedures which apply to creating slang names. In the practical part collected "material" is analysed. Part of the work will be collected dictionary lexical resources with the interpretation of their meaning. The aim is to capture the current state of football jargon and slang selected from the linguistic point of view.

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma *Specifika sportovního slangu* vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Markéty Maturové, Ph.D., pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 5. 5. 2016

Podpis:

Poděkování

Mé největší poděkování patří Mgr. Markétě Maturové, Ph.Dr., za cenné rady, trpělivost a lidský přístup. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Veronice Novákové a Mgr. Květě Měšťanové, které mi poskytly konzultace v důležitých částech práce. Velmi si vážím, že i přes veškeré sportovní vytížení vyplnili dotazníky profesionální fotbalisté SK Dynamo České Budějovice. Můj vděk patří také všem ženám, které vyplňovaly dotazník i přes to, že se o sport jako takový téměř nezajímají, nezalekly se a jejich odpovědi jsou nyní důležitou součástí této práce.

Obsah

Anotace	2
Úvod.....	8
Metodologie a pracovní hypotézy	10
1 Vývoj a struktura národního jazyka	11
1.1 Spisovná čeština	11
1.2 Nespisovná čeština.....	11
1.2.1 Poloútvary národního jazyka	11
1.2.2 Argot.....	12
1.2.3 Nářečí	12
1.2.4 Profesní mluva.....	13
2 Slang.....	14
2.1 Jazykové aspekty slangu.....	14
2.2 Mimojazykové aspekty slangu	16
2.3 Slang vs. profesní mluva.....	16
2.4 Žargón, hantýrka.....	17
3 Sportovní slang	19
3.1 Sportovní žurnalistika.....	19
3.2 Fotbalový slang.....	20
3.3 Přístupy ke sportovnímu slangu.....	20
3.3.1 Jaroslav Hubáček.....	20
3.3.2 Václav Flégl.....	21
3.3.3 Další lingvisté.....	21
3.4 Fotbalový slang.....	21
4 Praktická část	23
4.1 Fotbalový slang v beletrii	23
4.1.1 Karel Poláček – Muži v offsidu.....	23
4.1.2 Jiří Hájíček – Fotbalové deníky.....	24
4.1.3 Ota Pavel – Dukla mezi mrakodrapy	24
4.1.4 Eduard Bass – Klabzubova jedenáctka.....	24

4.1.5	Fotbalová poezie.....	25
5	Průzkum fotbalového slangu.....	26
5.1	Skupina č. 1	26
5.2	Skupina č. 2	27
5.3	Skupina č. 3	28
5.4	Dotazník.....	28
5.5	Průzkum znalosti slangismů	29
5.5.1	Skupina č. 1 – Profesionální fotbalisté	29
5.5.2	Skupina č. 2 – Ženy 20 – 30 let	33
5.5.3	Skupina č. 3 – Ženy 40 – 50 let	37
5.5.4	Srovnání dotazníků 2. a 3. skupiny.....	41
5.6	Současný slovník fotbalového slangu.....	42
6	Způsoby tvoření slangismů	43
6.1	Slootovorný rozbor	43
6.1.1	Substantiva tvořená odvozováním.....	43
6.1.2	Slovní spojení	45
6.1.3	Adjektiva	46
6.1.4	Verba	46
6.2	Lexikální stránka	47
6.3	Univerbizace	48
6.4	Přejímky z cizích jazyků.....	48
6.5	Slangismy vzniklé z vlastních jmen	51
	Závěr	53
	Použitá literatura	56
	Internetové zdroje	58
	Časopisy	58
	Seznam příloh	60

Úvod

Jak už název této bakalářské práce napovídá, tak hlavní pozornost bude věnována sportovnímu slangu. Různé sportovní aktivity zasahují do našich životů prakticky každý den, samozřejmostí jsou u aktivních sportovců, sportovních novinářů a fanoušků. Ale i lidé, kteří nemají ke sportovnímu prostředí zrovna vřelý vztah, s ním přicházejí do každodenního kontaktu, aniž by si to uvědomovali. Každý z nás se minimálně v mládí účastnil hodin tělesné výchovy, ale i ve svém okolí najdeme nadšence věnující se sportu alespoň pasivně jako fanoušci. Dnes stačí zapnout počítač a ihned vedle aktuální předpovědi počasí nebo přihlášení do e-mailové schránky vidíme titulek o nejdůležitějším dění ve sportu. A díky čím dál většímu pronikání médií do každodenního života se studiem sportovních slangů a nespisovných útvarů národního jazyka zabývá stále více jazykovědců. Tato disciplína je nejen zajímavá, ale také velmi proměnlivá.

Pro bakalářskou práci byl vybrán slang sportovní, největší pozornost jsem věnovala hlavně fotbalovému slangu. K tomuto prostředí mám velmi blízko, protože jsem již dlouholetou zaměstnankyní fotbalového klubu SK Dynamo České Budějovice, a tudíž jsem se slangem a touto sportovní aktivitou v pravidelném kontaktu. V bakalářské práci bych chtěla poukázat na různé varianty pojmenování a přiblížit je tak většímu počtu lidí, i nesportovcům, a také se pokusit o ucelenější pohled na specifickou mluvu vyskytující se nejen mezi sportovci, novináři, ale i v literatuře.

Začátek práce je zaměřen na vývoj a strukturu národního jazyka, ve které je charakterizován slang v obecné rovině. Dále se zabývá také historií pojmu slang a různými aspekty při vzniku a tvoření slangových pojmenování. Nejsou zde vynechány ani ostatní útvary nespisovného jazyka, mezi které patří argot, profesní mluva, nářečí, žargon a hantýrka. Zkoumán je také rozdíl mezi slangem a argotem a vytyčovány jsou pojmy žargon a hantýrka.

Praktická část je rozdělena do tří částí. Nejprve je věnována pozornost fotbalovému slangu v krásné literatuře. Zde jsou uvedena nejznámější česká díla věnující se tomuto sportu a rozebrána z hlediska výskytu slangového pojmenování.

Druhá část je zaměřena na rozsáhlý dotazníkový výzkum, který byl podán třem skupinám respondentů. Dále je sebraný jazykový materiál podroben slootovorné i sémantické analýze.

Součástí práce bude slovník shromážděných lexikálních prostředků s výkladem jejich významu. Cílem práce je zachytit současný stav fotbalového slangu a přiblížit slovník vybraného slangu z lingvistického hlediska.

Metodologie a pracovní hypotézy

Ve své bakalářské práci jsem použila metodu excerpce slangismů z odborných publikací, které jsou zmíněny v části Současný slovník fotbalového slangu. Z dalších zdrojů jsem použila regionální a celostátní noviny i časopisy, přímé přenosy v televizi a využíván byl i internet. Excerpce byla zvolena z důvodu získání ucelenějšího přehledu o užívání fotbalového slangu v médiích.

Výzkum se týkal i přímého pozorování a poslechu. Zúčastnila jsem se jako divák a fanoušek několika zápasů prvoligové soutěže, krajských soutěží i zápasů malé kopané¹. Záměrem bylo získat co nejvíce slangismů, které se také aktivně používají.

Třetím postupem byla přímá konfrontace s profesionálními hráči. Rozhovor byl nestrukturovaný a tématem byl sportovní slang v rovině lingvistické, důsledněji byl probrán slang fotbalový. Tento výzkum umožnil rozšířit slovník fotbalového slangu o pojmenování, která nebyla uvedena v žádné z dostupných publikací.

Poslední metodou byl dotazníkový průzkum. Cílem bylo zjistit co nejpřesnější aktivní i pasivní povědomí o fotbalovém slangu.

Těchto způsobů bylo užito, aby se získal v rámci možností nejrozšířenější slovník fotbalového slangu. Dále bylo možné srovnání slangismů s běžnou mluvou užívanou v prostředí mimo sport.

Na konci práce je možné najít několikastránkový seznam použité literatury a v celé práci používám citace a odkazy podle harvardského systému.

¹ malá kopaná – futsal neboli sálový fotbal

1 Vývoj a struktura národního jazyka

1.1 Spisovná čeština

Spisovná čeština má funkci národně reprezentativní, užívá se v oficiální komunikaci, ve veřejnoprávních médiích, v úředních dokumentech a měla by se užívat i ve školství. Je to kodifikovaný útvar českého národního jazyka, kodifikace je obsažena zejména v *Pravidlech českého pravopisu*, *Slovníku spisovného jazyka českého* a *Slovníku spisovné češtiny*, kodifikačním střediskem je *Ústav pro jazyk český ČAV*. Spisovná čeština je vázána souborem pravidel, která nám určují nejen, jak se má psát gramaticky správně, ale předepisují také náležitou výslovnost, proto je jejich dodržování v dané komunikaci závazné.

Variantou spisovného jazyka je hovorová čeština - mluvená podoba, která se užívá v neoficiálních nebo polooficiálních mluvených projevech.

1.2 Nespisovná čeština

Náš mateřský jazyk čeština je především jazykem náročným, ale také krásným a rozmanitým. Ke slovnímu bohatství češtiny budou vždy patřit i dynamické útvary a vrstvy nespisovné. Znalost spisovného jazyka je velmi významná a důležitá, avšak mimo vzdělávací ústavy a oficiální komunikaci nelze považovat nespisovnou češtinu za nesprávnou, protože je stejně tak jako spisovná čeština důležitou součástí našeho národního jazyka (Hugo, 2009, s. 8).

Do nespisovné češtiny řadíme nářečí, obecnou češtinu, ale také slang, argot, profesní mluvu. Právě tyto sociolekty jsou pro bakalářskou práci zásadní. Soubor nespisovných hesel můžeme najít ve *Slovníku nespisovné češtiny (2009) od J. Huga*.

1.2.1 Poloútvary národního jazyka

Poloútvary národního jazyka lze upřesnit podle několika faktorů, mezi které patří skutečnost, že u nich neexistuje jejich vlastní mluvnická stavba a z lexikálního hlediska nemají ani svůj vlastní základní slovní fond. Nazýváme je útvary zvláštní a nestrukturní. Často se pojmenovávají jako pracovní s determinanty sociální, vrstevná a společenská mluva. V této souvislosti můžeme souhrnně poloútvary zařadit jako sociální, společenská nebo vrstevná nářečí. Nejčastější pojmenování je slang a žargon. Rozdíly mezi termíny slang a žargon budou vysvětleny v další části této práce.

1.2.2 Argot

Argot je jazyk podsvětí a mluva sociálně vyřazených skupin. Pojem „podsvětí“ se však postupem času proměnil, dnes považujeme za sociálně vyřazené skupiny nejen prostitutky, zloděje a podvodníky, ale i drogové dealery a uživatele drog. Do této skupiny nyní můžeme zařadit i tak zvané počítačové zločince – hackery.

Znevažování platné konvence a rozkládání životní normy, to jsou dva ze základních znaků argotu. Tyto tendence jsou stále živé, ale vymanit se z obecně platné normy nelze, proto se toto narušování chápe jako ignorování normy. Argot tudíž nemá vlastní mluvnickou strukturu a nikdy ji nemůže ani vytvořit, protože dorozumivací stránka a vlastní poslání argotu si žádá jistou zakotvenost v národním jazyku.

V argotu je konstantním rysem proměnlivost a expresivnost výrazů. Argot má být jazykový útvar tajný, tudíž by mělo platit, že jakékoli sebemenší prozrazení jednotlivých jazykových prostředků (především jeho obsahu a významu) již neodpovídá této definici a nejedná se o argot. Bylo řečeno, že se celkem všeobecně uznává argot jako specifický jev *sui generis*². Někdy se však zahrnuje do pojmu slang. Že i takové pojetí existuje, o tom svědčí i *Slovník spisovného jazyka českého* (srovnání hesla argot a slang). Tím spíše se tak ještě více komplikuje rozsah a obsah pojmu slang (Křístek, 1973).

V dnešní době však lze jen těžko určit, zda se jedná o argot, nebo jde již o slang. S postupným odhalováním etymologie argotu se v mnoha případech můžeme setkat jen se slangem a tyto dvě disciplíny se navzájem prolínají. Ze slangu poté putují argotická slova do obecné češtiny a stávají se běžně užívanou formou jazyka.

1.2.3 Nářečí

Nářečí je teritoriálně vymezený nespisovný jazykový útvar, nazývá se též teritoriální dialekt. V Čechách se nářečí více udržela jen v okrajových oblastech, například v oblasti Chodska, v Podkrkonoší, v jižních Čechách a v přechodném česko-moravském pásu. Teritoriální dialekt je více rozšířen na Moravě, zde rozlišujeme tři tradiční nářečí, a to hanácké, moravskoslovenské a nářečí lašské (Hugo, 2009, s. 10).

² *sui generis* – svého druhu, mající svérázný ráz, <http://www.slovník-cizich-slov.net/sui-generis/>

1.2.4 Profesní mluva

Profesní mluva se vyznačuje hlavně tím, že některá pojmenování mají velmi odborný charakter, někdy působí dokonce jako termín. Pojmenování jsou nejčastěji ustálená, jen s nepatrnými obměnami. U profesionalismů je častá jazyková úspornost, tedy univerbizace. Mnoho termínů, které se skládají z několika slov, se spojují pouze do jednoho pojmenování. Profesní mluvu najdeme například u horníků, lékařů, železničářů a řemeslných zaměstnání (Kálalová, 1986, s. 109).

K vymezení pojmů profesní mluva a slang se vyjádřil *J. Hubáček* na *Konferenci o slangu a argotu konané v Plzni 1984*, během které hledal kritéria pro vymezení hranice těchto pojmů. Kupříkladu postupný rozvoj počítačů s sebou přinesl mnoho výrazů, z nichž některé byly z počátku považované jako slangové, postupně ale přecházely k profesním výrazům, nebo dokonce mezi termíny. Typickým dokladem výrazů spojených se zájmovým i pracovním prostředím je sportovní slang. Rozdíl mezi slangem a profesní mluvou rozeberu více v další části práce.

2 Slang

Slang je součástí struktury národního jazyka, jedná se o poloútvár nespisovné češtiny. Pojem slang také určují termíny nářečí vrstevná nebo společenská. Přestože slang patří do nespisovné vrstvy jazyka, jeho některé obraty se mohou prolínat navzájem se spisovnou češtinou, a to například v mysliveckém slangu. Slang kromě své základní komunikační funkce vyjadřuje také příslušnost k určité zájmové či profesní skupině. Jazykové začlenění v pracovní skupině je často nejdůležitějším aspektem k zapojení do pracovního a společenského prostředí, charakteristická je tedy snaha laiků o brzké porozumění daného slangu.

Hubáček definuje slang jako: „svěbytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře“ (Hubáček, 1988, s. 8).

Historie termínu slang sahá až do poloviny 18. století, dříve označovalo vulgární jazyk. První doložený doklad pochází z Anglie a označuje se jím slovo *skeat*, znamená „svatouškovský, pokrytecký“ jazyk. Další výklad historie výrazu vznikl ze spojení s *language*, tedy něčí jazyk.

Dle Františka Kopečného pochází slovo slang ze Skandinávie a přísluší ke slovu *sling*, které znamená *vrhat, házet*. V minulosti označovalo toto slovo jazyk žebráků a jejich zpěvavý tón při komunikaci (Kopečný, 1981).

Nemůžeme ovšem vyloučit, že pochází ze zcela jiného jazyka. Hubáček se ve své publikaci *O českých slanzích* zmiňuje o sovětském lingvistovi M. M. Makovském, který upozornil i na další možnosti vzniku: slovo slang pochází z cikánštiny, z norštiny podle norského *slengja, kjeften*, tedy „házet hubou“, nebo ze severoanglických dialektů (Hubáček, 1981, s. 9).

2.1 Jazykové aspekty slangu

Slang můžeme posuzovat buď z hlediska jazykového, nebo mimojazykového. Mezi základní jazykové aspekty slangu patří nespisovnost, dále se používají onomaziologické

postupy při tvoření, příznačná je také systémovost a snaha o pojmovou diferenciaci slangu. Nejdůležitějším aspektem slangu je expresivita, tu pocítuje hlavně okolí, které není přímo zúčastněné zájmové nebo pracovní činnosti. Slang se nejčastěji užívá v mluvených projevech, slangová pojmenování můžeme ovšem najít i v psaných projevech, například v krásné literatuře. Těmto projevům se práce věnuje v další části (Hubáček, 1981, s. 19–27).

Nespisovnost je prvotním znakem slangového výraziva. Spojení několika slov může také tvořit slangové pojmenování, přičemž každý lexém zvlášť může být řazen do spisovné češtiny, ale dohromady tvoří slangismus, tedy součást nespisovné češtiny. Jde například o výraz „*černá svině*“³, tento výraz ve fotbalovém prostředí má hanlivý až vulgární příznak.

Vymezení termínu slang velmi silně souvisí se zařazením sociolingvistickým a psycholingvistickým. Užívání slangu je do značné míry znak znalosti a příslušnosti k danému prostředí. Důležitá je také originalita sdělení a vyjádření výjimečnosti jakékoli činnosti, proto psychické faktory ovlivňují slangové výrazy velmi výrazně (Hubáček, 1979, s. 152–155).

Slang tvoří v lidském životě určitou variabilitu, která se projevuje snahou o originalnost výrazu a jeho aktualizaci. Ti, kdo slangismy užívají v běžné komunikaci, si jsou také vědomi jisté hravosti a exkluzivnosti tohoto výrazu. Takové motivace jsou úzce spjaté s velmi rychle rostoucí specializací lidské činnosti. Vznikají nové významy slov, která již dříve mnohovýznamová byla, nebo se naopak slovo zcela osamostatní a ztrácí svou mnohovýznamovost.

Toto tvrzení můžeme doložit tzv. univerbizací, při které vytváříme jednoslovné pojmenování z dříve víceslovných pojmenování. Univerbizace je ve slangu velmi aktuální (např. *přímý kop* – *přímák*). Tento princip se užívá nejčastěji při sportovních aktivitách, protože tam je nejdůležitější přesnost, rychlost a jasnost daného sdělení.

Rovina hláskoslovná a tvaroslovná se však může v teritoriální diferenciaci lišit, tyto disciplíny se zabývají například úrovní užívání slangismů v rámci jednoho kraje, počtem slangových pojmenování a vztahem k místnímu dialektu či interdialektu. I přes tyto diference vzniká celouzemní obraz příslušného slangu.

Slang je velmi často užíván i ve stresových situacích, například při jakékoli sportovní aktivitě, proto často musí vyhovět aktuálním a akutním požadavkům, mezi které patří

³ černá svině – zn. hanlivá nadávka rozhodčímu

výstižnost, jednoznačnost a stručnost. Jde tedy o krátká sdělení, často pouze jednočlenné věty.

Lze říci, že i jednotlivé typy slangů mezi sebou tvoří jistý systém. Existují zde vzájemné závislosti a souvislosti mezi slovními spojeními a také na sebe vzájemně působí. I slangové pojmenování může obsahovat spisovný jazyk, který ale musí vyhovovat slangovým základním požadavkům na výstižnost a stručnost daného výrazu. Většinou se jedná o expresivní sdělení nebo o jazykovou hru.

Pojmová diferenciaci se úzce týká prostředí, vztahů k označované skutečnosti a různých potřeb mluvčího. Záleží také na mentálním zpracování zobrazované skutečnosti a poté na jazykovém výkladu této předlohy. V rozdílné míře je pojmová diferenciaci přítomna v rámci jednotlivých slangů. Slang ji může zvětšit, pokud je specifitější pojmenování určité skutečnosti nedostačující, ale lze také udělat z několika různých pojmenování jeden univerzální pojem, v němž je nepotřebná další diferenciaci.

V okolí vlastní zájmové či pracovní skupiny nepůsobí slangová terminologie a frazeologie expresivním dojmem, i když je v mnohém odlišná od odborného stylu. Ostatní okolí však vnímá jistou expresivitu⁴ (Suk, 1993, s. 9).

2.2 Mimojazykové aspekty slangu

Do mimojazykových aspektů zařazujeme stupeň uzavřenosti prostředí, jeho stáří, tradici a rychlost vývoje, věkové a sociální složení příslušníků a psychické faktory. Přímou ve fotbalovém prostředí nehraje velkou roli vzdělání uživatelů slangu. Vyjmenované aspekty se mohou lišit v různých druzích slangu a také se budou podílet na tvorbě slangismů nestejnou měrou.

2.3 Slang vs. profesní mluva

Již několik desítek let se naši přední jazykovědci přou o termínové vyhrazení pojmů slang a profesní mluva. Při rozboru těchto pojmenování se můžeme soustředit buď na užší okruh, to znamená slang, který se odděluje od profesní mluvy, nebo slangy dělit na

⁴ Ve fotbalovém prostředí se jedná například o výraz „zed“; mimo svou zájmovou skupinu tento lexém znamená součást stavby domu, ale ve fotbalovém prostředí jde o rozestoupení hráčů při přímém kopu.

zájmové a profesní. Vše záleží na hodnotících kritériích a také na vnitřní diferenciaci slangu.

V pojetí širším zahrnuje slang specifický dorozumívací útvar příslušníků určitého zaměstnání, tedy jde o mluvu profesionální a mluvu uzavřených společenských skupin, které mají uvnitř souboru. Zastánci širšího pojetí se snaží najít společné znaky obou útvarů.

Užší pojetí značí jen specifický dorozumívací útvar zájmových skupin. Lingvisté, kteří zastávají tuto diferenciaci termínu slang, argumentují tím, že mezi mluvou profesionální a mluvou zájmových skupin je výrazný rozdíl. Do profesionální mluvy řadíme soubory termínů a formule určitého povolání, zatímco mluva zájmových skupin obsahuje velké množství motivovaných pojmenování, citový vztah ke skutečnosti a touhu těchto členů vyjadřovat se stále nověji a vtipněji (například studentská mluva). Zájmové skupiny proto využívají větší množství metafor, a také proto jsou tyto mluvy nejvíce proměnlivé v čase (Křístek, 1973).

Rozdílné názory jazykovědců značí, že hranice mezi těmito dvěma útvary nejsou ostré a oba se navzájem prolínají. Například komunikaci ve fotbalovém prostředí můžeme určit jako slang v případě, že jej užívají i diváci, fanoušci. Jako mluvu ho můžeme označit, když bude užíván v okruhu profesionálních hráčů, kteří se tímto sportem živí.

2.4 Žargón, hantýrka

Mimo termínů slang a argot se často užívají termíny hantýrka a žargon. Tyto odborné výrazy se nejčastěji užívají jako synonymum argotu. Nejčastěji se tento termín užívá ve spojení s mluvou mezi členy určitých zasvěcených skupin. Když někdo hovoří argotem nebo hantýrkou, jde většinou o jistý nedbalý a ležérní způsob vyjadřování.

P. Trost (1935) upozornil na to, že v minulosti byl zřetelný rozdíl v náplni pojmu argot a hantýrka (argot znamenal zvláštní tajnou mluvu periférie, hantýrka byla mluva všech skupin společnosti, které platily za nepočetné).

Pojem hantýrka má však často pejorativní charakter, proto není příliš vhodné užívat toto pojmenování jako termín příslušný zařazení slangu. Dále se užívá sloveso hantýrovat, to znamená mluvit argotem. Můžeme říci, že jak hantýrka, tak žargon jsou spíše výrazivem negativně hodnotícím, nikoli zařazujícím.

Žargon bývá nejčastěji vysvětlen jako nespisovný, nonšalantní a familiární způsob vyjadřování (Křístek, 1973).

3 Sportovní slang

Sport je ideální disciplínou pro vznik a rozvoj slangu. Jde o prostředí, ve kterém hrají významnou roli emoce jak na hrací ploše, tak v hledišti mezi diváky. Koncentrování se na výkon staví jazykovou správnost zcela mimo soustředění, ve vyjadřování má přednost úspornost a funkčnost.

Ve sportovním slangu hrála od začátku velmi důležitou roli angličtina, počátky jsou tudíž spojeny s absencí českého názvosloví. Tam, kde vznikl český ekvivalent, představuje původní anglicismus obvykle slangový výraz, v mnoha případech je však těžké rozhodnout, zda se jedná o slang, nebo již odborný termín.

Můžeme říci, že sportovní slang užívají v zásadě čtyři skupiny mluvčích. Tou první jsou profesionální sportovci společně s jejich trenéry a realizačním týmem. Tato skupina sice tvoří jen menší část osob zainteresovaných sportem, jsou však tvůrci jak terminologie, tak většiny výraziva slangového. Další skupinou jsou amatérští sportovci, kteří ochotně přebírají slang od profesionálů, již často dbají na velmi pečlivější užívání slangu než jejich úspěšnější kolegové. Třetí skupinou jsou sportovní žurnalisté a poslední skupina se skládá ze sportovních fanoušků, kteří jako první přejímají informace od žurnalistů. Fanoušci tvoří tedy čtvrtou a nejpočetnější skupinu užívající sportovní slang (Hugo, 2009, s. 34).

Nejčastějšími způsoby tvoření sportovních názvů jsou metaforická přenášení (metaforizace), další metodou je metonymické přenášení významu (metonymizace) a samozřejmě se slangismy tvoří také přejímkami z cizích jazyků. Dalším důležitým aspektem při tvoření slangu je také univerbizace, spojení víceslovného pojmenování do jednoslovného lexému.

3.1 Sportovní žurnalistika

Žurnalistika neboli psaná i mluvená média je pro vývoj slangu velmi důležitá, zároveň však pozice sportovních novinářů mohou zastávat pouze ti, kteří se v daném slangu orientují a umějí ho korektně předat ostatním.

Jaroslav Hubáček ve své publikaci *O českých slanzích* popisuje sportovní žurnalistiku následovně: „*Sportovní žurnalistika ve snaze zvýšit autentičnost a bezprostřednost zpráv používá velmi často i slangových prostředků. Pro žurnalistiku je používání sportovního slangu prostředkem jazykové aktualizace, to umožňuje fixaci tohoto slangu i*

v jazykovém povědomí širokých vrstev těch, kteří nejsou aktivními sportovci“ (Hubáček, 1981, s. 67).

3.2 Fotbalový slang

Na začátku pojmenování fotbalového sportu stálo slovo *ball*, tedy míč. Míč je nej důležitější komponent při kopané a bez tohoto nástroje by nebylo možné hru uskutečnit. Již Platón se ve svém díle *Faidon* zmiňuje o míči, který byl seskládán z dvanácti dílů. Různé jazyky měly pro míč různá pojmenování – řečtina *palla*, francouzština *balle*, němčina *Ball* a angličtina *ball*. Samotný název míče se poté stal základním názvem pro dnes nejrozšířenější celosvětový sport – *football*, přičemž *foot* znamená v angličtině noha, uvedeno ve *Velkém anglicko-českém a česko-anglickém slovníku* (2007).

Fotbal měl a stále ještě má své důležité místo v moderní společnosti. Dlouhá a bohatá tradice tohoto sportu vedla také k tomu, že vznikla specifická mluva této zájmové skupiny. Jedná se o fotbalový slang.

3.3 Přístupy ke sportovnímu slangu

V této kapitole se zaměřujeme na lingvisty zabývající se pouze sportovním, specifickými fotbalovým slangem. Různí jazykovědci se již dlouhá léta snaží definovat sportovní slang, z toho důvodu existuje několik interpretací.

3.3.1 Jaroslav Hubáček

Sportovnímu slangu se věnuje Jaroslav Hubáček, který publikoval několik textů zabývajících se slangem, mimo jiné i sportovním. V práci *O českých slanzích* (1981) určuje obecnou charakteristiku slangu, ale také blíže specifikuje jednotlivé slangy (myslivecký, sportovní, železničářský atd.). V části o slangu sportovním uvádí v abecedním pořadí příklady ze sportovního slangu různých sportovních odvětví.

Druhou publikací je *Malý slovník českých slangů* (1988), v němž je blíže přiblížen další jazykový materiál pro výzkum českých slangových pojmenování. U obou publikací se snaží roztrždit slangový materiál do příznačných skupin a také odhaduje jejich stáří a životnost.

3.3.2 Václav Flégl

Sportovním slangem a jeho jazykem se zabýval také Václav Flégl, který je autorem několika článků v *Československém sportu*⁵. Soustředil se na slangové termíny z několika sportovních disciplín. Z jeho článků se dozvíme, že však v několika sportovních odvětvích chybí odborná terminologie sportovních disciplín, přestože jazykové prostředky jsou velice rozmanité. Také zdůrazňuje, že texty psané v tomto odvětví vznikají v opravdu extrémních podmínkách, proto je nezbytné posuzovat tyto prostředky detailněji, i když se nejedná o spisovnou češtinu. Důležité je také najít si jistý vztah k divákovi, posluchači nebo čtenáři při uplatnění slangových prostředků, protože tito recipienti jsou častěji znalejší uživatelé slangů než daný žurnalista.

3.3.3 Další lingvisté

Lingvista ze Západočeské univerzity v Plzni Zdeněk Suda se zabývá sportovním slangem, zejména fotbalovým, a vyjadřuje se k jeho specifickému jazyku. Dále musíme zmínit lingvisty slovenského původu Pavola Odaloše⁶ a Vladimíra Patrása⁷. Odaloš zkoumal basketbalový slang, jeho kolega se spíše věnuje sportovní žurnalistice.

Velmi důležité jsou také *Konference o slangu a argotu* konané v Plzni, na nichž je sportovní slang častým tématem. Poslední konference se konala v listopadu 2014 a byla již devátá v řadě.

3.4 Fotbalový slang

Na šesté konferenci v Plzni v roce 1998 zaznělo několik příspěvků, věnujících se fotbalovému slangu. Pavol Odaloš se vyjádřil k důvodům vzniku slangových pojmenování ve slovenštině a řešil také způsoby jejich tvoření. Z. Suda porovnával slovník fotbalového slangu v 60. letech 20. století se slangem konce 20. století. Soustředil se hlav-

⁵ Flégl, Václav: Sportu zdar – a češtině zvlášť. Souboje s pravopisem. *Československý sport*. Příloha Volno. 20. 4. 1984, roč. XXXII., č. 95, s. 5.

⁶ ODALOŠ, P.: *Basketbalový slang na Slovensku*. In: Sborník přednášek ze IV. konference o slangu a argotu v Plzni 9. – 12. února 1988. 2. zv. Red. L. Klimeš. Praha: SPN, 1989, s. 261 – 276.

⁷ PATRÁŠ, Vladimír. 2009. *Sociolingvistické aspekty elektronicky podmienenej komunikácie*. Karviná: OPF SU v Opavě, 2009. 149 s. ISBN 978-80-7248-522-2

ně na vznik nových slangových pojmenování, ale stejnou měrou i na jejich zánik. Dále byla zmíněna důležitá míra expresivity ve slangových pojmenováních a důraz se kladl na prostředky a způsoby, kterými se příznakovost projevuje.

Dušan Šlosar poukazuje v internetovém rozhovoru⁸ na časté přejímání slov z cizích jazyků, nejvíce z angličtiny. Jde o častou tendenci, která se využívá ve fotbalovém slangu frekventovaněji než u jiných odvětví slangu. Ale i zastánkyně opačného pohlaví M. Terčová a J. Jelenová komentovaly tento druh slangu, a to na Konferenci o slangu a argotu v Plzni 1988.

Publikace, která by se věnovala samostatně jen fotbalovému slangu, nebyla dosud vydána. Tomuto tématu se lingvisté věnují ve vědecko-populárních článcích, v odborných časopisech a také na zmíněných konferencích, které se pořádají v Plzni.

⁸ *idnes.cz* [online]. © 1999–2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lingvista-dusan-slosar-obavam-se-ze-zdejsi-hrubnuti-jazykove-komunikace-bude-postupovat-gv4-/zpr_archiv.aspx?c=A100223_100115_kavarna_chu

4 Praktická část

Tato část práce je věnována fotbalovému slangu v nejznámějších i méně známých dílech české krásné literatury. Soustřeďuje se přitom pouze na fotbalový slang a jeho odlišné podání recipientovi u několika vybraných autorů.

4.1 Fotbalový slang v beletrii

Sportovní téma se v české literatuře začalo objevovat na počátku 20. století, přispívala k tomu diametrálně vzrůstající obliba sportu, především fotbalu. Mezi další důvod patrně patřilo i hledání nového okruhu témat pro literaturu.

Fotbal se jeví na první pohled jako ryze mužský a můžeme říci i surový sport, proto se může zdát, že s krásnou literaturou nemá nic společného. Zdání ale klame, jak již charakteristika uměleckého stylu naznačuje, je zde nespočet možností a prostředků, které se užívají v tomto odvětví. Mezi nejvýraznější výrazové prostředky patří slang. V práci sledujeme díla, která se přímo dotýkají fotbalového prostředí a v nichž je také přítomen fotbalový slang.

4.1.1 Karel Poláček – Muži v offsidu

Mezi nejznámější fotbalové beletrie patří zajisté kniha Karla Poláčka *Muži v offsidu*. Jeho próza z fotbalového prostředí začala vycházet v roce 1930, a to v časopisu *Dobry den*. Tato románová kniha se dočkala velkého ohlasu a našla si své čtenáře i mimo sportovní nadšence, což dokazuje fakt, že román vyšel ještě ve čtyřech vydáních.

Fotbalový slang je užit nejvíce v přímé řeči postav, kde se kulminuje s typickým Poláčkovským humorem. „*Klicpera obratně přehrává na Medunu, ten však pumlič vrací. Co hraješ dozadu? Tamhle je branka Slavie. Aha! Klicpera zas podal Medunovi, ten dělá uličku, sláváá — hip, kluci, rozeberte je jak šrajbtiš svatýho Lukáše... Novák, back Slavie, kiks! a obětavý Plánička s námahou chytá robinsonádou*“ (Poláček, 1965, s. 17).

Fotbalový slang v této knize působí také jako ironický prostředek pro zhumornění zcela vážné nesportovní situace. Důležité momenty knihy jsou přirovnávány k fotbalovému zápasu. „*Emilie Šefelínová, béreš si Emanuela Habáska z lásky? Kostel zatajil dech, jako by šlo o napínavý moment před brankou. Ano, odvětila nevěsta zřetel-*

ně. *Kostel si oddychl, jako by bylo nebezpečí odvráceno dlouhým, osvobozujícím odkopem*“ (Poláček, 1965, s. 275-276).

4.1.2 Jiří Hájíček – Fotbalové deníky

Méně známou knihou jsou *Fotbalové deníky* Jiřího Hájíčka. Tato publikace vyšla v roce 2007, patří tedy mezi novější knihy, které se věnují fotbalové tematice.

Najdeme zde nejen fotbalový slang, ale i skutečné postavy hráčů, jako jsou Tomáš Rosický, Karel Poborský, Vratislav Lokvenc nebo Jaroslav Plašil. Hájíčkův fotbalový jazyk je však na rozdíl od Poláčkova „*přirozeného fotbalového humoru*“ dosti nepřirozený a nepodařilo se mu slang zachytit v jeho základním smyslu. Slang najdeme zapsaný zejména v deníku sportovního fanouška.

4.1.3 Ota Pavel – Dukla mezi mrakodrapy

V roce 1964 vyšla publikace Oty Pavla *Dukla mezi mrakodrapy*. Sportovní novinář a spisovatel Ota Pavel je úzce spjatý se sportovní tematikou, ve své tvorbě se mimo fotbalu věnoval i stolnímu tenisu, cyklistice a atletice. Náměty z fotbalového prostředí se však vyskytují i jiných jeho prózách. Jakými jsou například *Syn celerového krále* (1972), *Pohár od Pánaboha* (1971) a *Plná bedna šampaňského* (1967).

Knihy *Dukla mezi mrakodrapy* je psána spisovným jazykem kombinovaným s fotbalovým slangem. Slang se vyskytuje nejen v přímé řeči postav, ale také v řeči vypravěče. Je kontrastujícím faktorem k spisovnému jazyku. Neznalec fotbalového slangu nejspíše nebude knize příliš rozumět. „*V neděli dopoledne hrál Pavlis načerno centralva za Meteor, odpoledne chytal za Bohemku. To byla léta války, kdy jezdil na první dorostenecké zápasy s kufříkem, v němž měl staříčkový dres, chleba a tavený sýr. Pak ho výboři vzali na trénink dospělých klokanů; pověstný „Buňa“ Vedral ho zkoušel a střílel takové pecky, až Václavovi otekly ruce. Nebylo divu, vždyť jednou museli křísit bratislavského Rajmana potom, co vyrazil Vedralovi desítku*“ (Pavel, 2002, s. 14).

4.1.4 Eduard Bass – Klabzubova jedenáctka

Klabzubova jedenáctka je snad nejznámější kniha, která je spojována s fotbalovým prostředím. Text vycházel na pokračování v roce 1922 v *Lidových novinách* v rubrice *Dětský koutek*. Na konci téhož roku byl pro velký zájem čtenářů vydán v knižní podobě.

Bassova kniha se těšila velké popularitě, proto byla také přeložena do několika jazyků a měla i filmovou podobu.

Fotbalový slang se prolíná celým příběhem. Ihned na úplném začátku příběhu, kde Klabzuba trénuje své syny, se objevuje několik fotbalových termínů. „*A tak je učil brát míče ze vzduchu, podávat, falšovat, centrovat, kopat desetimetrovky, kombinovat třemi vnitřními nebo spojkou, vyrážet míč robinzonádou, [...] nestát ofsajd, hrát s jedním be- kem, kopat špičkou, nártem, holení [...]*“ (Bass, 1969, s. 7–8).

Nutno připomenout i nástupnickou řeč nového krále Anglie, v které se kombinuje až archaický a spisovný jazyk s fotbalovým slangem. „*Slibujeme, že se vyvarujeme faul hry a nevystavíme svůj národ v nebezpečí válečné desítimetrovky [...]*“ (Bass, 1969, s. 44).

4.1.5 Fotbalová poezie

Sportovnímu prostředí se díky jeho dynamičnosti zabývá spíše beletrie, lze však nalézt i poezii inspirovanou fotbalovou tematikou. Například báseň Ivana Blatného „*Na kopané*“. Pozornost se upírá také na největší rivaly ve fotbalovém světě a to v básni „*Slavie vs. Sparta*“ od Jiřího Hausmanna, která výrazně přispěla k zájmu o sportovní tematiku v české literatuře.

5 Průzkum fotbalového slangu

Pro vytvoření další části této práce byl zvolen rozsáhlý dotazníkový průzkum. Dotazník obsahoval 23 slangismů, které byly vybrány podle frekvenčního užití v komentovaných zápasech anglické ligy, Ligy mistrů a zápasů české fotbalové reprezentace. Poté byl dotazník předložen třem skupinám respondentů.

Jako první skupina vyplňovali dotazník profesionální fotbalisté SK Dynama České Budějovice, v té době hráči nejvyšší fotbalové soutěže u nás. Druhou skupinou respondentek byly slečny ve věku 20 – 30 let a poslední skupinou byly ženy ve věku 40 – 50 let.

Tyto skupiny žen byly vybrány záměrně, a to z toho důvodu, aby se zaznamenalo, jak rozumí současnému fotbalovému slangu ženy různého věku. U profesionálních fotbalistů se předpokládalo plné porozumění slangu, protože je to běžná součást jejich každodenního života, ovšem dotazníkový průzkum ukazuje, zda tuto pro ně běžnou komunikaci dokážou vysvětlit i nezasvěcenému laikovi.

Výzkum se konal v krajském městě České Budějovice, což se může zdát jako poměrně úzké prostředí výzkumu, ale opak je pravdou. Mezi profesionálními fotbalisty je jen minimum hráčů, kteří celý život vyrostli a žili v jihočeské metropoli. Většina z nich pochází z různých koutů České republiky a v Českých Budějovicích jsou méně než rok.

Některé dotazované mladé ženy jsou celý život součástí jižních Čech, ale více než polovina žen zde žije pouze přechodně kvůli studiu. Pocházejí tedy také z celé České republiky, převážně ze západních a středních Čech.

Zcela opačnou skupinou jsou starší ženy, které většinou žily od mládí mimo jihočeskou metropoli, ale nyní již dlouhodobě přebývají v Českých Budějovicích.

Respondenti, kteří vyplňovali dotazník, jsou tři zcela odlišné skupiny. Liší se věkem, povoláním i vzděláním. Proto jsou ideální kombinací pro nejširší výzkum slangu. Dotazníky byly vyplňovány na podzim roku 2014 a na jaře roku 2015.

5.1 Skupina č. 1

První skupinou respondentů, vyplňujících dotazník, byli profesionální hráči fotbalu. Jednalo se o prvoligový⁹ tým SK Dynamo České Budějovice. Tento tým má dlouhole-

⁹ V roce 2014 hrálo SK Dynamo prvoligovou soutěž, nyní jsou hráči druholigové soutěže

tou tradici, v letošním roce oslavil stoleté výročí od založení klubu. Sídli v Českých Budějovicích, kde se na stadionu Střelecký ostrov odehrávají všechny domácí zápasy včetně pohárových soutěží.

Respondenti v době dotazování dosahovali 17 – 35 let věku. Jejich absolvované studium bylo různorodé, od základního po maturitní vzdělání. Nejčastěji se objevovalo základní vzdělání, a to z toho důvodu, že větší část fotbalistů se věnuje tomuto sportu již od dětství a do profesionální kariéry vstoupili kolem 15 let věku. Nejvyšší ukončené studium se ukázalo být maturitní, vysokoškolské zcela chybí. Fotbalisté působí na jihu Čech, ale pocházejí z různých koutů naší republiky. Proto můžeme najít v dotaznících i jisté prvky nářečí. Z 21 dotazovaných pouze 4 hráči dlouhodobě pobývají v Českých Budějovicích. Dotazník byl vyplňován ručně, a fotbalisté byli vyzváni, aby při zpracování kladli důraz na to, aby bylo jejich vysvětlení daného výrazu jasné i sportovnímu laikovi.

Dotazováno bylo 21 profesionálních fotbalistů, ale mohli jsme použít pouze 16 vrácených dotazníků. Tři z dotazníků musely být vyřazeny z důvodu jiné národnosti respondentů. Dva dotazníky nebyly vůbec vyplněny.

5.2 Skupina č. 2

Dále dotazník vyplňovaly ženy ve věku 20 – 30 let. Minimální vzdělání zde byla maturita. Nejvyšší ukončené vzdělání respondentek byl druhý stupeň vysoké školy. Nejčastějším místem pobytu i narození bylo vyplněno město České Budějovice, které tvoří trvalé bydliště pro více než polovinu respondentek. Ostatní ženy pocházely z celé České republiky, nejčastěji ze západních Čech a Středočeského kraje. V průzkumu je vynechán Moravskoslezský kraj, protože nebyl nalezen žádný kontakt s ženami žádaného věku v těchto krajích. Povolání dotazovaných je různorodé. Více než polovina dotazovaných stále studuje, ostatní respondentky pracují v oblasti turismu, obchodu, administrativy a gastronomie.

Dotazováno bylo 22 žen, byl jim předložen stejný průzkum jako profesionálním fotbalistům. Úspěšně se vrátilo 20 vyplněných dotazníků. Předání formulářů probíhalo online, přes sociální síť Facebook a také díky e-mailu. Dotazníky od žen byly zpracovávány na počítači a později vytištěny.

5.3 Skupina č. 3

Poslední skupinou byly ženy ve věku 40 – 50 let věku. Označily, že jejich minimálním vzděláním je vyučení bez maturity, a nejvyššího stupně studia dosáhly vysokoškolsky vzdělané ženy. Jedná se tedy o nejširší škálu vzdělanosti ze všech dotazovaných skupin. Povolání dotazovaných žen je také různorodé. Více než polovina žen pracuje v českobudějovickém pivovaru, ovšem na různých pozicích. Respondentky působí v laboratořích, dělnických, administrativních a lékařských oborech. Bydliště žen se liší jen minimálně, všechny dotazované ženy dlouhodobě žijí v Jihočeském kraji. Některé pocházejí z jiných krajů České republiky, ale již desetiletí žijí v jižních Čechách.

Dotazníky byly předloženy 25 ženám a pro potřeby této práce se vrátily vyplněné všechny. Průzkum zpracovávaly písemně, tedy přímým písemným projevem do vytištěných dotazníků.

5.4 Dotazník

Nejdůležitější metodou k přípravě slovníku a zjištění současného povědomí o fotbalovém slangu byl dotazníkový průzkum. Jeho hlavním cílem bylo zjistit, jak skupiny žen rozumí danému slangu a také zda profesionální fotbaloví hráči dokážou vysvětlit laikovi výrazy, které užívají denně. Vstupní hypotézou bylo, že skupiny žen nebudou schopny vysvětlit všechny slangismy, zatímco pro profesionální fotbalisty to nebude problematické.

Dotazník obsahoval 23 výrazů, které měli dotazovaní vysvětlit - vybrány jsou výrazy často používané, méně užívané, ale i ojedinělé (*brejk, desítka, fík, jesle, kisna, libero, malá domů, šajtle, plichta, nepřímý kop, robinsonáda, sešívání, šibenice, vápno, bek, zed', břevno, černá svině, zidanovka, ruka, ofsajd, stoper, přímák*). Tyto výrazy byly vybrány záměrně, aby byl průzkum co nejpřesnější. Pojmenování jsou řazeny tak, jak je tomu ve vytištěném dotazníku. Ke každému z daných slangismů měli respondenti připsat poznámku, zda tato pojmenování užívají v běžné komunikaci, či nikoli. Pokud je však užívají v jiném než ve fotbalovém nebo sportovním prostředí, měli tuto skutečnost také zaznamenat.

5.5 Průzkum znalosti slangismů

5.5.1 Skupina č. 1 – Profesionální fotbalisté

Jak již bylo řečeno, zpracováno bylo 16 dotazníků od profesionálních fotbalistů. Většina z nich vysvětlila všechny slangismy, někteří plnohodnotně, jiní zkráceně. Objevily se však i problematické výrazy. Znalost těchto pojmů byla zřejmá, ale ukázal se problém s jejich vysvětlením mimo fotbalový slang.

5.5.1.1 Vymezení slangismů

brejk – nejčastěji definováno jako protiútok, 3 z respondentů přidali adjektivum rychlý protiútok, někteří vysvětlili výraz velmi podrobně „*rychlý protiútok soupeře, který krátce před tím zaujímal obranné postavení, do otevřené obrany protivníka*“.

desítka, jedenáctka – všichni dotazovaní vysvětlili tento pojem jako „*penalta; pokutový kop*“, někteří upřesnili, že se kope z 11 metrů a následuje po spáchaném faulu. Jeden respondent napsal, že se jedná o „*stupeň piva*“.

fík – všichni respondenti definovali tento výraz jako „*gól*“, často užívali zpřesňující adjektivum „*krásný, pěkný, vstřelený*“. Z vysvětlení tohoto výrazu bylo zjištěno, že tento slang je pro profesionální fotbalisty expresivně zabarvený výraz, a to kladně.

jesle – dotázaní nejčastěji definovali tento slang následovně: př. „*míč projde mezi nohama soupeře*“, jiní upřesnili „*obě nohy v tom případě musí být v kontaktu se zemí*“. Jeden respondent napsal pouze synonymní výraz – „*housle*“.

kisna – vysvětleno jako „*branka; branková konstrukce a brána*“. Dva z respondentů uvedli, že tento slang se používá i v hokejovém prostředí.

malá domů – tento slang definovali všichni fotbalisté jako „*přihrávka vlastnímu brankáři*“, dále zpřesnili, že brankář při této přihrávce nesmí vzít míč do ruky. Jeden dotazovaný zodpověděl tento slang jako „*propagační rána*“.

šajtle – výraz byl nejčastěji spojován s fotbalistou Tomášem Rosickým, napsáno bylo jeho celé jméno nebo přezdívka „*Rosa*“. Dále slang definovali „*přihrávka (kop) vnější částí nohy nebo nártu*“. Jeden respondent napsal pouze „*falš*“.

plichta – nejčastěji „*remíza; nerozhodný stav; nevstřelení žádné nebo stejného počtu branek*“. Všichni dotazovaní tento výraz zodpověděli.

robinsonáda – definováno jako „*brankářský zákrok*“. Často bylo užito hodnotících výrazů „*krásný; efektivní; pěkný; hezký; parádička*“, z těchto vyjádření se usoudilo, že se jedná o kladně zabarvený lexém. Pouze dva respondenti vysvětlili výraz plně „*skok brankáře a v pádu chycení míče*“.

sešívání – slangismus byl nejčastěji vysvětlen jako „*Slavie; Slávisti*“. Čtvrtina dotázaných napsala, že tento slang vznikl díky dresům hráčů SK Slavie Praha, protože jsou rozděleny napůl dvěma barvami. Jeden z respondentů napsal výraz „*Židi*“, což je expresivně zabarvené přirovnání kvůli vyšité hvězdě na dresech.

šibenice – nejčastěji vysvětleno př. „*horní roh branky; spojení břevna a tyče*“, přičemž břevno můžeme definovat jako slangismus. Polovina respondentů si tento výraz spojila se vstřeleným gólem. Použito bylo i hodnotících výrazů př. „*nejkrásnější vstřelení branky*“.

bek – tento výraz byl vysvětlen nejjednodušeji př. „*krajní obránce; obránce*“. Polovina dotázaných doplnila vysvětlení, že může jít o levého nebo pravého obránce.

břevno – všichni respondenti tento slang vysvětlili následovně „*horní konstrukce branky; horní tyč branky*“.

černá svině – velmi záporně zabarvené slovo, to si uvědomovali všichni dotazovaní. Používali hodnotící výrazy př. „*sprosté; hanlivé; urážka*“. Jen 10% respondentů napsalo pouze „*rozhodčí*“.

zidanovka – definováno jako „*klička; finta podle Zidana*“, další vysvětlili výraz více – „*otočka na balonu*“.

ofsajd – nejčastější odpověď byla, že se jedná o výraz, který se užívá v momentě, „*kdy v čase přihrávky je útočící hráč za obranou soupeře*“. Kratší vysvětlení př. „*postavení mimo hru*“. Jeden z respondentů vysvětlil pojmenování následovně: „*Když manželka vltne do krámu dříve jako prodavačka*“. Ofsajd je časté téma debat laiků s profesionálními fotbalisty, hlavně z toho důvodu byl tento slangismus zařazen do dotazníku.

přímák – definováno jako „*kop, který může ohrozit branku; volný kop; standardní situace*“. Většina použila hodnotících výrazů – „*nebezpečný, trestný*“. Tento výraz je důsledkem univerbizace, původní pojmenování bylo dvouslovné - přímý kop. Z toho důvodu dva z respondentů napsali pouze základní dvouslovné pojmenování.

5.5.1.2 *Problematické výrazy*

Následující pojmenování se ukázala jako nejproblematictější k vyložení a popsání. To značí i velmi rozporuplné vyplnění dotazníků, kde se u interpretace jednoho slangismu neshodovali více než 2 fotbalisté.

libero – u tohoto výrazu bylo zřejmé nepochopení plného obsahu slova. Vysvětleno jako „*poslední hráč; poslední obránce; stoper; hráč před stoperem a volný hráč*“.

nepřímý kop – slangismus nebyl plně definován, i když většina respondentů uvedla, že ho běžně užívají. Popsán takto: „*rozehraný kop; míče se musí dotknout minimálně dva hráči; nesmí jinak padnout gól; nemůže se z něj dát gól*“. V ostatních případech nebyl výraz vůbec vysvětlen.

vápno – fotbalisté měli jednoznačně jasno, že existuje malé a velké vápno. Všichni výraz běžně užívají, vysvětlen byl však rozporuplně – „*území, kde může brankář hrát ru-*

kou; pokutové území; když je zde faul nebo ruka píská se penalta; čáry na hřišti; šestnáctka; velký mlíko“.

zed' – tento slangismus běžně používají všichni dotazaní, ale vysvětlení poskytlo mnoho významů. Př. „*hráči, kteří se snaží zabránit přímému kopu; hráči brání nepřímému kopu; tvoří ji gólman; proti nebezpečné standardní situaci; gólman staví zed'*“.

ruka – výraz je důležitou součástí fotbalového prostředí, během zápasů ho slyšíme od hráčů i fanoušků při každém sebemenším doteku ruky míče. Respondenti se shodovali, že se míč dotkne horní části těla a že je to trestné. V polovině případů však bylo vyplněno, že je toto pojmenování obtížné vysvětlit, nebo nebylo interpretováno vůbec.

stoper – nejvíce rozporuplná odpověď. Ve shodě byli maximálně 3 fotbalisté. Př. „*poslední obránce; střední obránce; obránce; zadák; krajní obránce*“.

Tyto odpovědi jsou velmi překvapující, protože místo, kde hraje stoper, je všem fotbalistům plně známé a mezi respondenty byli i někteří hráči, kteří přímo na tomto postu hrají.

5.5.1.3 *Užití výrazů ve fotbalovém prostředí a v běžné komunikaci*

Četnost užití výrazů můžeme rozdělit do dvou skupin – znalost pojmů a uplatňování výrazů v běžné komunikaci. Znalost slangismů byla v této skupině 100%, když však měli dotazovaní označit, zda tento výraz běžně užívají, vznikly rozpory. Mezi slangismy, které užívají všichni dotazovaní, patří *brejk, jesle, malá domů, šajtle, plichta, nepřímý kop, sešívání, šibenice, vápno, bek, zed', břevno, zidanovka, ruka, ofsajd, stoper, přímák*. Přestože používají tyto výrazy, objevil se problém s jejich vysvětlením, což bylo popsáno v předchozí části. Pojmenování *desítka, jedenáctka, fík, kisna, libero, robinsonáda* patří mezi výrazy, které všichni fotbalisté znají a rozumí jim, ale považují je za zastaralé.

Všichni dotazovaní znají výrazy především z fotbalového prostředí. Dle vyplněných dotazníků jsou pouze slangismy *desítka, jedenáctka* užívány v jiném prostředí (stupeň piva). Z jejich odpovědí bylo také znát, že jsou s těmito pojmenováními

v každodenním kontaktu, a nevnímají proto příznakovost výrazů pro ostatní prostředí mimo sport.

5.5.1.4 *Společné znaky vyplňovaných dotazníků*

Polovina dotázaných vypisovala odpovědi ze svého pohledu (1. os., č. j.), další odpovídali pouze jednoslovně a malá část definovala výrazy z pohledu protihráče (3. os, č. j.). Dalším zjištěním bylo, že profesionální fotbalisté často užívali jiných slangových pojmenování k vysvětlení slangů (př. *standardní situace*).

Následujícím poznatkem při zpracování dotazníků bylo, že výraz *branka* je pro profesionální fotbalisty přirozenější než výraz *brána*. Branku užívalo 90% dotázaných, bránu 10%. Jiným takovým výrazem byl *balon*, ten užívalo 80% dotazovaných namísto *balónu*, *míče*.

5.5.2 Skupina č. 2 – Ženy 20 – 30 let

V této skupině bylo zpracováno 20 vrácených dotazníků. Ukázalo se, že ženy v tomto věku rozumí fotbalovému slangu jen z malé části a spíše přirovnávají slangové pojmenování k pojmenování známému z běžného života mimo fotbalové prostředí.

5.5.2.1 *Definice slangů*

brejk – zde byla zřejmá znalost angličtiny. Většina z nich vysvětlila výraz jako „*pauza*“, pravděpodobně z anglického *break*. Další vliv angličtiny byl znatelný u přirovnání k tanečnímu stylu *break dance*, takto zněla druhá nejčastější odpověď. Pětina z dotázaných žen uvedla správně „*útok, protiútok*“.

desítka, jedenáctka – polovina žen si tato pojmenování vyložila jako počet hráčů na hřišti, další uvedly, že jedná o „*pivo*“. Jen dvě z respondentek odpověděly, že tento výraz znamená „*pokutový kop; penaltu*“.

fík – 15 z 20 žen uvedlo pojmenování „*gól*“. Ostatní si tento výraz spojovaly s exotickým ovocem a dva dotazníky na tomto místě nebyly vyplněny.

jesle – správnost tohoto výrazu převládala: „*míč projde mezi nohama; figl; obehrání spoluhráče; podkopnutí míče*“. Ostatní respondentky pojmenování přirovnávaly k jeslím, kde leží Ježíšek a školce pro malé děti.

libero – nad očekávání byl vyplněn správný výklad tohoto slova (obránce), zaznamenáno také bylo, že jde o stejný slangismus jako ve volejbale. Jelikož je volejbal pro ženy atraktivnějším sportem než fotbal, vysvětluje se tím znalost tohoto lexému. V dalších případech nebylo pojmenování vyplněno.

plichta – pouze v jednom případě byl tento výraz vysvětlen nesprávně jako „*nechutné jídlo*“. Zde si respondentka zřejmě spojila lexémy plichta a šlichta. Ostatní vysvětlení byla správná, i když lexikálně odlišná. Př. „*remíza; nerozhodný výsledek; vyrovnané skóre; stejný počet gólů*“.

sešívání – polovina žen věděla, že jde o hráče SK Slavia Praha. Další definice byly spojovány se slovesem šít, jak napovídá jazykový základ slova. Př. „*nahrávání hráčů z jedné strany na druhou jako při šití; spoluhráči se při hře drží za ruce; hráči s pruhovanými dresy*“.

šibenice – správnost odpovědí převažovala nad nesprávnými př. „*roh branky; část brány; horní roh brány; část brány pod břevnem*“. Ostatní se snažily tento výraz spojit s původním významem slova „*před brankářem je moc protihráčů a on cítí, že se mu pod krkem stahuje smyčka, protože nezvládne gól chytit*“, dále „*totální prohra*“ a „*tým dostane moc gólů*“.

vápno – nejčastějším upřesňujícím vysvětlením byl lexém čáry, př. „*čáry na hřišti; čáry kolem branky*“. Dále byly interpretace různé „*prostor kolem brankáře; konec hřiště; out; lajna, ohraničení*“. Jedna respondentka uvedla, že se jedná o materiál ke stavbě.

bek – slangismus byl ve většině vyplněných dotazníků správně vysvětlen jako „*obránce*“. Je zde opět patrný velký vliv anglického jazyka – *back*, z toho důvodu byly zřejmě ostatní odpovědi spojené s tímto anglickým slovem „*hráč hraje dozadu; změna směru hráče; záložník*“.

zed' – ženy vysvětlily tento výraz správně, i když jazykové vyjádření bylo různé. Př. „*Hráči se staví vedle sebe před bránu; při penaltě se staví zed'; snaží se zabránit gólu; hráči stojí bok po boku; bránící manévr; hráči staví zed'; stojí vedle sebe a chrání si intimní místa*“. Ve třetině odpovědí se vyskytovalo sloveso *stavět*, které respondentky spojovaly s lexémem *hráči*, užily zde personifikaci.

břevno – ve většině případů interpretování slangismu se vyskytovala podobná jazyková vyjádření. Př. „*horní tyč branky; horní část brány; konstrukce brány; tyče, ze kterých je tvořená brána; míč trefí branku; když nepadne gól; tyčka*“.

černá svině – toto dvouslovné pojmenování mělo několik vysvětlení. Třetina respondentek zhodnotila výraz správně, a to „*rozhodčí; vulgární nadávka rozhodčímu; hanlivé označení rozhodčího*“. V polovině případů nebyl tento slangismus vyplněn, v jednom případě dotyčná napsala, že slovo znamená *out*. Jiná respondentka se domnívala, že je to „*označení pro někoho, kdo udělal něco špatně*“.

zidanovka – všechny dotázané věděly, že tento výraz má něco společného s fotbalistou Zidanem. Že se jedná o druh kličky, věděly jen 3 respondentky, více než polovina žen si tento slangismus spojovala s nepřiměřeným faulem zmíněného fotbalisty. Ostatní odpovědi nebyly vyplněny nebo byly rozmanité př. „*bota Zidana; prohra s týmem ze základní skupiny*“.

ruka – pravý význam tohoto pojmenování věděly všechny dotázané. Jejich formulace se lišila - „*dotknutí míče rukou; odehrání míče rukou; všichni křičí ruka!; faul; ruka se trestá; zakázané*“.

5.5.2.2 **Problematické výrazy**

Mezi problematické výrazy bychom mohli zařadit všechny slangismy v dotazníku, protože správné odpovědi nepřesáhly více než 30% popsanych výrazů. Vybrána byla slova, která neměla buď žádnou, nebo maximálně dvě správné odpovědi.

kisna – zde se vyskytovala pouze jedna správná odpověď. Ostatní vysvětlení se shodovala jen v jednom výrazu, a to „*bedna*“. Další odpovědi byly: „*tlustá žena; hra s nudným průběhem; rozpadající se vozidlo*“. Více než polovina dotazníků v tomto případě nebyla vyplněna.

malá domů – rozporuplné odpovědi převládaly i zde. Př. „*vlastní gól; spojitost s malým dítětem; hráč jde na střídačku; podplacený zápas*“. Tento slangismus obsahoval jednu správnou odpověď a polovina dotazníků na tomto místě nebyla vyplněna.

šajtle – tento výraz byl interpretován velmi odlišně, ale většina respondentek si šajtli spojovala s dolními končetinami. Př. „*podkolenka; vztahuje se to k nohám; kop, který zatočí*“. Ostatní odpovědi byly přiřazovány spíše intuitivně: „*fotbalistova žena, která mu přišla fandit na zápas; bílé čáry na hřišti*“. Dvakrát byl výraz vyložen správně a zbytek dotazníků nebyl v této části vyplněn.

nepřímý kop – jen jedna odpověď ze všech dotazníků byla správná. Další pojmenování byla spíše odvozena od slova *kop* a řazena do různých asociací. Př. „*kop odkudkoli z hřiště; nepodařilo se trefit bránu; kop z rohu; netrefení míče*“. Dvě dotazované ženy napsaly, že tento pojem znají, ale neumějí ho vysvětlit.

robinsonáda – zde byla více než polovina dotazníků nevyplněná. Ostatní ženy si výraz spojovaly s literárním dílem př. „*hráč je sám bez pomoci ostatních; označení pro fígl; hráč běží sám na bránu a vstřelí gól*“. Pouze jedna odpověď byla označena správně „*skok brankáře*“.

ofsajd – toto pojmenování vysvětlily správně dvě ženy. V dalších pěti případech byla přidána poznámka, že daný výraz ženy znají, ale neumějí ho vysvětlit. Poté se ostatní odpovědi od sebe odlišovaly: „*míč spadne mimo hřiště; přesčas; přihrávka míče přes celé hřiště*“. Ve zbylých dotaznících byl tento výraz vynechán.

stoper – tento pojem byl nejproblematictější, více než tři čtvrtiny dotazníků nebyly na tomto místě vyplněny a ostatní odpovědi se od sebe velmi odlišovaly. Př. „*hráč, který zastavuje útočníky; záložní hráč; někdo, kdo počítá čas přerušení, aby se vědělo o kolik*

se má nastavit; útočník; hráč, který protihráči ukradne míč“. Všem respondentkám, které tuto část vyplnily, bylo zřejmé, že se bude jednat o nějakého hráče, nebo zaměstnance.

přímák – poslední problematický výraz. Z dotazníků bylo očividné, že ženy slangismu rozumí, avšak rozcházejí se ve výkladu slova. Př. „*přímý kop; opak nepřímého kopu; penalta; hráč přímo kope míč do brány; ihned po rozehrávce dá hráč gól; útok na bránu*“.

5.5.2.3 *Užití výrazů ve fotbalovém prostředí a v běžné komunikaci*

Z vyplněných dotazníků je zřejmé, že více než polovina žen zmiňovaného věku slangismy z fotbalového prostředí zná. Patrné bylo, že se účastnily nějakého fotbalového zápasu, viděly hru v televizi nebo mají mezi svými blízkými skalního fanouška či přímo sportovce. Většinu výrazů však užívají v komunikaci spíše s jiným, běžným významem slova, o čemž pojednává další část práce.

U každého z vybraných pojmenování měly vybrané respondentky zapsat i jinou možnost využití výrazu než ve sportovním prostředí, a také označit, zda ho v tomto případě užívají. Nejvýrazněji se tento fakt projevil u slov *šibenice, fík, černá svině, vápno a zed'*, u nichž ženy vysvětlovaly tyto slova v jejich původním významu. Výjimkou bylo slovní spojení *černá svině*, které 4 respondentky užily jako vulgarismus, nebo jej popsaly tak, že se jedná o nadávku „*romům, cikánům*“.

5.5.3 Skupina č. 3 – Ženy 40 – 50 let

V této kategorii jsme měli k dispozici 25 zpracovaných dotazníků. Mnoho výrazů zůstalo nevyplněno, ale většina žen se snažila vysvětlit všechny dané slangismy. Ukázalo se, že k fotbalovému sportu mají bližší vztah než druhá skupina žen ve věku 20–30 let.

5.5.3.1 *Definice slangů*

brejk – tento slangismus byl nejčastěji přiřazován k tanečnímu prostředí stejně jako u předchozí skupiny žen. Jen třetina dotázaných určila výraz správně, př. „*útok; protiútok*“. Další třetina respondentek uvedla, že se jedná o kličku.

desítka, jedenáctka – polovina dotázaných definovala tento pojem správně, a to „*penalta, pokutový kop*“. Dále se odpovědi velmi lišily. Př. „*počet hráčů na hřišti; stupeň piva; čísla na dresu; pokutové území*“.

jesle – nejčastěji byl tento výraz interpretován následovně: „*míč projde mezi nohama soupeře; kopnutí míče skrz nohy protihráče*“. Ostatní respondentky si výraz spojovaly se zařízením pro předškolní děti a také s Ježíškem a Vánocemi. U tohoto slangismu se často objevovaly deminutiva (zdrobněliny), př. „*dětičky; spinkat*“.

malá domů – polovina dotazovaných vyplnila, že tento výraz znamená přihrávku vlastnímu brankáři. Ostatní respondentky se v určování slangismu lišily, př. „*poslední gól; gól z blízkosti brány; úplatek; plusové body ze zápasu*“. U třetiny dotazníků nebylo toto pojmenování určeno.

plichta – slangismus *plichta* byl pro ženy nejméně problémový, 15 z 20 dotazovaných určilo správnost výrazu, př. „*remíza; nerozhodný výsledek*“. Ostatní se v odpovědích rozcházely, př. „*nemastná hra; prodaný zápas; objevuje se v kartách nebo jiných stolních hrách*“. Zajímavá byla odpověď „*hnusné jídlo*“, která se objevila i u předchozí skupiny žen. Opět zde působila záměna slov *plichta* a *šlichta*.

nepřímý kop – toto pojmenování mělo několik vysvětlení. Třetina respondentek zhodnotila výraz správně, př. „*rozehrávka; kop, který neohroží brankáře; nesmí se kopat přímo na bránu; kop se musí tečovat*“. Polovina dotazníků nebyla na tomto místě vyplněna, ostatní odpovědi můžeme nazvat spíše odhadem. Př. „*když dojde k přestupku; přihrávka, penalta*“.

sešívání – polovina dotázaných určila, že je to pojmenování hráčů klubu SK Slavia Praha. Opět se zde setkáváme se spojením tohoto slangismu a slovem sešít, které se respondentky snažily uplatnit ve fotbalovém prostředí, př. „*spojení dvou látek na dresu; fotbalista s úrazem, kterého museli zašít; hráči s nekvalitními dresy*“.

šibenice – 17 z 20 dotazovaných žen vědělo, že se jedná o roh brány. Př. „*gól do rohu, roh brány, brankový roh*“. Ostatní spojovaly tento výraz s prostředím, které se netýká sportu.

vápno – nejčastější vysvětlení výrazu znělo: „*pokutové území; malé a velké vápno; čáry na hřišti; ohraničení hřiště*“. Takto odpověděla polovina respondentek, ostatní slangismus nevyplnily, nebo hledaly odpověď mimo fotbalové prostředí.

bek – tři čtvrtiny respondentek si byly jisté, že se jedná o hráče na hřišti, při přesném určení postu se rozcházel. Př. „*obránce; krajní obránce; zadák; útočník; hráč na pravém křídle; střední obránce*“.

zed' – z vyplnění výrazu je zřejmé, že všechny dotazované slangismus znají. Př. „*postavení hráčů při penaltě; hráči se snaží zabránit gólu; při přímém kopu se postaví hráči před bránu; hráči stojí vedle sebe*“.

břevno – další bezproblémový výraz, všechny ženy ho interpretovaly správně. Př. „*tyč od brány; horní tyč; vedle šibenice; střela do tyče; tyčka*“.

černá svině – chybí označení pro hanlivé pojmenování a vulgarismus, uvedeno pouze „*rozhodčí*“, a to v polovině případů. Ostatní odpovědi se netýkaly fotbalového prostředí, nebo dotazník na tomto místě nebyl vyplněn.

zidanovka – všechny dotázané věděly, že tento výraz bude mít něco společného s fotbalistou Zidanem, rozcházel se však v odpovědích, př. „*klička podle Zidana; trik; finta; manželka Zidana; čepice; speciální kopačky; otočka; hlavička*“. Žádná z dotazovaných nedokázala přesněji určit výraz.

ruka – rovněž slangismus, kterému rozuměly všechny dotazované. V 90% odpovědích se objevilo „*dotyk míče rukou*“, ostatní ještě přidaly zpřesňující výrazy „*nesmí se; zakázané*“.

ofsajd – 15 z 20 dotazovaných žen interpretovalo výraz správně. Př. „*postavení mimo hru; zakázané uvolnění; hráč se dostane dříve za čáru než balón; když se hráč dostane*

před obranu dříve než míč“. Ostatní nechaly slangismus nevyplněný, nebo se snažily o definici, často nesprávnou, př. „*postavení hráče před brankou; foul; místo mimo hrací plochu*“.

stoper – výraz si ženy asociativně spojily s některým hráčem na hřišti. Správná odpověď se nacházela v polovině dotazníků, př. „*poslení hráč na hřišti; středový obránce; obránce; záložník; stíhač; útočník*“. Lišilo se pouze jedno vysvětlení slangismu, př. „*někdo, kdo mačká stopky*“.

5.5.3.2 **Problematické výrazy**

Skupina č. 3 měla daleko méně problémů s vysvětlením slangismů než skupina č. 2. Vybrány byly výrazy, které obsahovaly maximálně tři správné odpovědi.

fík – pouze v jednom případě bylo uvedeno, že jde o gól. Ostatní respondentky hledaly odpověď mimo fotbalové prostředí, což bude více rozebráno v další části práce.

kisna – slangismus pro branku byl správně vyplněn pouze ve dvou dotaznících. Další vyhodnocení slova se netýkala fotbalového prostředí.

libero – tento výraz nebyl v dotaznících vyplněn vůbec, nebo zde byla poznámka „*nevím*“.

šajtle - „*kopnutí vnější stranou chodidla*“ byla jediná správná odpověď, v ostatních případech nebyl výraz vyplněn.

robinsonáda – ve dvou případech byl výraz určen správně, př. „*skok brankáře; zákrok brankáře*“. Další vysvětlení slangismu se opírala o literárního hrdinu Robinsona, př. „*čeká s míčem a nemá komu přihrát; útok s míčem na vlastní pěst, netradiční přesun hráčů v poli*“. Zbylé dotazníky nebyly na tomto místě vyplněny.

přímák – všechny dotazované věděly, že tento výraz vznikl z ustáleného slovního spojení přímý kop, tato odpověď se vyskytovala v polovině dotaznících. Bližší určení slangismu ovšem chybělo, proto je tento výraz zařazený do problematických pojmů.

5.5.3.3 Užití výrazů ve fotbalovém prostředí a v běžné komunikaci

Ženy slangismy z fotbalového prostředí znají, z 23 pojmenování se ukázalo, že pouze jeden výraz neurčila žádná ze skupiny žen. Některé vyplněné dotazníky předčily očekávání a bylo z nich zřejmé, že ženy, které je vyplnily, musejí být s fotbalovým sportem v pravidelném kontaktu.

Při zpracování odpovědí se zjistilo, že ženy mnoho slangismů přirovnávaly ke známé skutečnosti mimo fotbalové prostředí. Nejvíce se tento fakt projevil u slov *brejk*, *desítka*, *jedenáctka*, *fík*, *jesle*, *malá domů* a *vápno*. Brejk si ženy nejvíce spojovaly s tanečním prostředím, tzv. *break dance*. Dále většina dotazovaných žen pracuje v budějovickém pivovaru, proto nebylo překvapením, že u výrazů *desítka*, *jedenáctka* nejčastěji označily, že se jedná o pivo. Zajímavostí bylo slovní spojení *malá domů*, u kterého pětina žen napsala „*volání na holčičku*“. Tento fakt je způsoben věkovým zařazením respondentek, protože se předpokládá, že většina z nich má potomky.

5.5.4 Srovnání dotazníků 2. a 3. skupiny

Ženy se ve vysvětlování stejných výrazů lišily tím, že skupina č. 2 (mladší ženy) pojmenování často spojovala s anglickým jazykem, to u skupiny č. 3 zcela chybí. U výrazu *desítka*, *jedenáctka* setkáváme se stejnou myšlenkou v obou skupinách, u kterého napsaly odpověď „*počet hráčů na hřišti*“.

Velmi rozporuplným výrazem se ukázalo být spojení *černá svině*, zatímco u profesionálních fotbalistů šlo o hanlivou, vulgární nadávku, u mladších žen to byl spíše rasistický výraz a u starších žen se jednalo o druh prasete.

Když byly porovnány fotbalové vědomosti u dotázaných žen, jasně převládla skupina č. 3 (starší ženy). Tato skutečnost se odůvodňuje tím, že mnoho těchto žen má děti, které se fotbalovému sportu věnují, a proto jsou také ony se slangem ve větším kontaktu.

5.6 Současný slovník fotbalového slangu

Součástí této práce je také současný slovník fotbalového slangu. Slovník byl vytvořen za pomoci publikací, debatou s profesionálními hráči, pročítáním sportovní beletrie i publicistických článků a také odposlechem výrazů při přímých přenosech v televizi.

Nejdůležitějšími publikacemi při tvorbě slovníku byly *Slovník nespisovné češtiny* a *Malý slovník českých slangů*. Další výrazy byly odposlechnuty ze zápasů české národní reprezentace, Ligy mistrů, kvalifikací na mistrovství světa, zápasů Synot ligy¹⁰ a z pohárových soutěží.

Současný slovník fotbalového slangu je součástí přílohy této práce.

¹⁰ Dříve Gambrinus liga – nejvyšší fotbalová soutěž v České republice

6 Způsoby tvoření slangismů

6.1 Slovotvorný rozbor

Slovotvorba se zaměřuje na jednoslovná a víceslovná pojmenování, která vznikají z pojmenování existujících. Tvoří jednu část nauky o pojmenovávání. Můžeme přejímat z cizích jazyků, tvořit víceslovná pojmenování a také zahrnuje významové tvoření.

Základními způsoby tvoření slov jsou skládání, odvozování a zkracování. Slovo utvořené těmito způsoby porovnáváme se slovem základovým. Pokud původní slovo neobsahuje základový lexém celý, nazýváme ho slovotvorný základ. Prvek, který se přidává ke slovotvornému základu, se nazývá afix. V případě, že odvozovací morfém stojí za základem, se jedná o proces sufixace, který se tvoří za pomocí sufixu (přípony). O prefixaci hovoříme, pokud se nachází derivační morf před základem a je utvářen prefixem (příponou). I samotná koncovka může také vytvářet nový lexém (např. *zdrav-i*), v některých případech lze naléznout i nulovou koncovku. Pro proces skládání je nejdůležitější konektém, který spojuje dva slovní základy. Při skládání se však mohou vyskytovat také pouze dva

6.1.1 Substantiva tvořená odvozováním

Tyto lexémy vznikají ze slov základových, jimiž mohou být všechny slovní druhy. Nejčastěji jsou to substantiva, adjektiva a verba. Podstatná jména mají v sestaveném slovníku největší převahu. Derivace může být prefixální, tedy tvořená předponou, sufixální, tvořena příponou, nebo prefixálně-suffixální. U posledního typu odvozování vzniká slovo s novým nebo odlišným významem (Šulc, 2010, s. 82).

6.1.1.1 *Jména konatelská*

Řadíme je do slovotvorné kategorie mutační. Označují živé bytosti, které se věci pojmenovanou slovem vyjádřeným v jejich základu nějak zabývají. Často tak můžeme definovat především podstatná jména označující povolání.

V této kategorii se vyskytují slangismy, které jsou vypůjčené z jiné jazykové vrstvy, př. *kouzelník*, nebo se zde vyskytují slova, která jsou zcela nově vytvořená, př. *pouťák*.

sufix *-ník* (př. *kouzelník* – označení pro rozhodčího, který není fér k hráčům),
sufix *-ák* (př. *bahňák* – zde probíhá souhlásková změna – alternace (n→ň), značí hráče,
který se ušpiní v prvních minutách zápasu, *sporták* – sportovní redaktor),
sufix *-ář* (př. *rybář* – brankář, který dostává hodně gólů).

Příklady uvedené v závorkách jsou součástí vypracovaného slovníku slangismů v příloze.

6.1.1.2 Jména činitelská

Jedná se o osoby, které jsou původcem nějaké činnosti. Řadíme je také do kategorie mutační. U vybraných lexémů se vyskytují dva sufixy, a to *-ák*, *-ač* a *-ář*.

Od jmen konatelských se liší tím, že vznikají ze slovesných tvarů (Př. *lanář* – od slova *lanářit*, označení člověka, který získává hráče z jiných klubů, *zametač* – poslední obránce ve hře).

6.1.1.3 Jména přechýlená

Do této skupiny řadíme výrazy ženského rodu, které vznikají původně od základových slov mužského rodu, opačné přechýlení není příliš běžné. Jedná se o kategorii modifikační.

Ze slovníku fotbalového slangu byla vybrána následující pojmenování: př. *herečka* – nejedná se čistě o sportovní slang, vyskytuje se i ve spisovné češtině (*herečka* – jméno přechýlené), základové slovo je *herec*, označuje hráče, který předstírá zranění.

6.1.1.4 Jména zdrobnělá

Deminutiva neboli jména zdrobnělá vyjadřují malou nebo menší míru vlastnosti daného lexému. Jsou to emocionálně zabarvená slova, která mají většinou expresivní příznak. Řadíme je do kategorie modifikační.

Jako příklad byly vybrány následující výrazy z fotbalového slovníku.

Př. *fotbálek* – základové slovo je *fotbal*, u tohoto lexému je přidán sufix *-ek*. *Fotbálek* znamená ve fotbalovém slangu tzv. malou kopanou – hra s méně hráči a na menším hřišti, nebo jde o označení stolní hry. Dalším slangismem je *hlavička*, kde lze najít sufix

-*ička*, který je velmi častý v případě jmen zdrobnělých. *Hlavička* znamená zahrání hry hlavou nebo úder do míče hlavou. Ve slovníku je uvedený i lexém *jesličky* (sufix *-ičky*), který označuje trik s míčem.

6.1.1.5 Jména dějů

Tyto výrazy vyjadřují zpředmětněný děj, jsou to podstatná jména (substantiva) tvořená ze sloves (verba). Řadíme je do kategorie transpoziční.

Ve slovníku sebraného slangového materiálu se vyskytuje pouze jedno jméno dějů př. *čutaná*, tzn. kopaná nebo fotbal. Zde dochází k hláskové alternaci, často se také užívá výraz *šutaná*, který má stejný význam. Tento lexém pochází z přičestí trpného – *šután*, *čután*, působí zde konverze koncovkou -á.

6.1.1.6 Substantiva tvořená skládáním

Takto vzniklá podstatná jména tvoříme skládáním neboli kompozicí. Složenina se skládá ze dvou slovotvorných základů, zřídka ze tří slovotvorných základů. Přítomen může být konektém, nejčastěji je to -o-, který tvoří spojovací samohlásku.

Ve shromážděném slovníku slangů nalezneme pouze jeden příklad kompozice.

Př. *zeměkoule* – jde o spojení *země-* a *-koule* bez konektému, označuje trik s kopacím míčem, kde je míč vykopnutý a noha se obtočí kolem něj.

poušťák – chybující brankář, zde je kladen důraz na to, že “pouští” góly. U některých výrazů nejspíš budete muset spekulovat, je třeba to jednoznačně zmínit, např. že *rybář* je pravděpodobně odkazem na nešikovného rybáře, který nechytí příliš ryb. Stejně tak na bližší slovotvorný rozbor si vybírejte jen slova zajímavá nebo neobvyklá.

6.1.2 Slovní spojení

Ustálená slovní spojení jsou ve fotbalovém slangu přítomna velmi často. Jako příklady si uvedeme výrazy, jež mají ve spojení slov svůj význam pouze ve slangu. Např. výraz *dvanáctý hráč* je pojmenování pro toho sportovce, který nepodává příliš dobrý výkon, jelikož je běžný počet hráčů na hřišti 11, tak tento slangismus přímo naráží na

fakt, že dvanáctý hráč je zbytečným hráčem. Pojmenování *malá domů*, které je běžně užíváno jak mezi fanoušky tak mezi hráči, znamená přihrávku vlastnímu brankáři. Jde o ustálené slovní spojení, jelikož samostatné lexémy (*malá* a *domů*) nemají ve fotbalovém slangu žádný význam. Dalším výrazem je ustálené slovní spojení *černá svině*. Tento výraz je urážkou rozhodčího, je to velmi hanlivé a expresivní pojmenování. V tomto případě je barva černá znakem rozhodčího oblečení. Můžeme si ji vysvětlit i jinak, jelikož již odedávna je černá barvou temnou a znamením něčeho špatného či zlého.

6.1.3 Adjektiva

6.1.3.1 Adjektiva jakostní

Tato přídavná jména vyjadřují, že se někdo nebo něco vyznačuje nápadným znakem vlastnosti základového slova. Řadíme je do kategorie mutační.

Ve slovníku slangismů se vyskytují tyto výrazy: př. *červená* – znamená trest pro hráče, který musí opustit hru, dále *žlutá* – slangově také trest pro hráče, ale mírnější. Oba slangismy označují karty, které mají zmiňované barvy.

6.1.3.2 Adjektiva vztahová místní

Adjektiva vztahová místní vyjadřují určitý vztah k místu základového slova. Přídavná jména tohoto zařazení patří do kategorie mutační.

Jediným výrazem obsaženým ve slovníku slangismů je ustálené slovní spojení *národní umělec*. *Národní* vyjadřuje vztah k základovému slovu, tedy národu. Ve fotbalovém slangu spojení označuje hráče, který předstírá zranění.

6.1.4 Verba

Vybraná slovesa označují nejčastěji činnost hráčů, trenérů nebo fanoušků fotbalu. Slovesa jsou tvořena formanty *-ova-*, *-nou-*. Dále jsou tvořena prefixací, v níž se vyskytují prefixy *při-*, *roz-*, *vy-*.

a) formant *-ova-*

presovat – snažit se běžet a hrát co nejrychleji

přifilmovat – prefixální tvoření k slovesnému základu *filmovat*, předstírání, že
faul byl silnější než ve skutečnosti byl

skórovat – dát gól

vybagovat – přebrat někomu míč

b) formant *-nou-*

fiknout – trefení kotníku jiného hráče při skluzu

vyklepnout – snadno či výrazně zvítězit

vymlasknout – porazit protihráče velkým rozdílem

c) předpona *roz-*

rozběhat – přinutit soupeře více běhat

roznést – porazit protihráče velkým rozdílem

d) předpona *vy-*

vybagovat – přebrat někomu míč

vydejchat – uklidnit se po sportovním výkonu, nebo vystřídat

vyklepnout – snadno či výrazně zvítězit

vymlasknout – porazit protihráče velkým rozdílem

vyšťavit se – vydat ze sebe maximum energie

6.2 Lexikální stránka

Lexikologie je jazykovědná disciplína zabývající se významem, formou a také užíváním lexikálních jednotek (slov) jazyka. Jejím předmětem je slovní zásoba všeobecně, zabývá se vztahy mezi jejími jednotkami a vztahy k ostatním jazykovým rovinám. Lexikologie se může zaměřovat na speciální rysy lexikonu v jednotlivých jazycích, v tomto případě ji nazýváme obecná. Pokud se zaměřuje pouze na jeden jazyk, nazýváme ji lexikologií konkrétního jazyka. Do této oblasti však spadají i vztahy k ostatním jazykům, například při přejímání slov (Kopřivová, 2013, s. 65).

a) sufix *-ák*

mistrák – mistrovský turnaj

pouťák – pout'ový zápas (nezajímavé utkání)
přátelák – přátelský zápas
rozlišovák – rozlišovací dres (vesta nebo dres používaný při tréninku)
sporták – sportovní redaktor
trestňák – trestný kop
zadák – zadní obránce

b) sufix *-ka*

dělovka – dělová rána (prudký kop)
kondička – fyzická kondice
sálovka – sálová kopačka (obuv vhodná do tělocvičny)
umělka – umělý povrh hřiště
životka – životní forma

6.3 Univerbizace

Slovotvorný postup univerbizace je zvláštní typ tvoření nových pojmenování z existujících sousloví, který k tomu volí různé postupy. Slangové pojmenování vzniká často univerbizací, z dvouslovného pojmenování vzniká jednoslovné. Jedním z těchto postupů je substantivizace, ve slovníku slangismů najdeme ku příkladu výraz *červená* – znamená trest pro hráče, který musí opustit hru, dále *žlutá* – slangově také trest pro hráče, ale mírnější. Oba slangismy označují karty, které mají zmiňované barvy (*červená karta*, *žlutá karta*). Dalším příkladem je lexém *pouťák*, tento slangismus vznikl ze sousloví *pout'ový zápas*, nikoli od slova *pout'* (v tomto případě by se jednalo o derivaci), slangismus se vysvětluje jako nezajímavé, nudné utkání, hodné neprofesionálům při pout'ové recesi. V sebraném materiálu se univerbizace projevuje nejčastěji sufixy *-ák* a *-ka*.

6.4 Přejímky z cizích jazyků

Podstatnou část vypracovaného slovníku tvoří také přejímky z cizích jazyků. V daném slovníku jsou nejčastěji přítomny přejímky z anglického jazyka, z nichž některé příklady budou více rozebrány dále v práci. V rozboru je uveden vždy slangismus, anglický lexém, ze kterého vznikl a významová část, v níž se zkoumá přenos významu od

originálního slova k českému slangovému vyjádření. Dále je popsáno k jakým hláskovým a kvantitativním změnám došlo při počesťování vůči cizojazyčné formě.

- a) *centr*, -u, *m.*, střed, přihrávka do středu, střední útočník
centre, britská angl., *center*, americká angl. *center* – centrum, jádro, střed

V angličtině znamená střed, toto pojmenování zůstalo v nezměněné formě, ale význam se posunul. Ve fotbalovém slangu označuje druh kopu – dlouhý, vysoký kop neboli dlouhá přihrávka. Dále v tomto slangu označuje pozici hráče – středového, zde zůstává význam slova stejný, posouvá se však na pojmenování určité osoby. Při tvoření slov se u lexému také využívá prefixace, suffixace a uplatňuje se slovtvorná kategorie transpoziční.

Př. *centr* – *centrovat* – *nacentrovat*, tato slovesa se používají při popisu činnosti, při níž hráč odkopne dlouhou a vysokou přihrávku k jinému hráči.

- b) *centrforward*, střední útočník
forward, angličtina, čelní, přední, progresivní, útočník

V této části je blíže specifikováno slovo *forward*, jelikož lexém *centr* je více vysvětlen výše. Významově je důraz kladen na adjektiva upřesňující pozici útočníka. Ve spojení s *centr* (*center*), tento slangismus popisuje centrálního (hlavního útočníka), v českém prostředí však existují významově totožné výrazy, a to *hrot*, *hroťák*.

- c) *centrhalvbek*, střední záložník
half, anličtina, polovina, půl,
back, angličtina, zpět, obránce,

U tohoto lexému je zaměřena pozornost na lexémy *halv* a *bek*. *Centrhalvbek* je doslovný překlad anglického originálu, kde *center* znamená střed, *half* půl a *back* obránce, pojmenování tak specifikuje pozici hráče na hřišti – obránce, který působí ve středu (na polovině) hřiště. Český výraz *záložník* je synonymním výrazem pro slovo *obránce*.

d) *forvard*, útočník

forward, angličtina, čelní, přední, progresivní, útočník

Na rozdíl od *centrforvard* je při pojmenování útočníka *forvard* kladen daleko větší důraz na jeho zpřesňující pojmenování, která existují pouze v originálním jazyku - angličtině. Určuje také hráčovu pozici na hřišti, důležitější však je, že se jedná o progresivního a důrazného útočníka.

e) *góľman*, brankář

goalkeeper, angličtina, brankář

goal, angličtina, gól

man, angličtina, muž

Foneticky můžeme vyjádřit anglický originál *goal* - gól, z toho vzniklo české pojmenování. Slovo *keeper* bylo nahrazeno lexémem *man*. Významový posun se zde nekoná, doslovně by *góľman* mohlo být přeloženo jako muž s míčem. Český výraz vysvětlující slangismus (brankář) je odvozen od slova branka, na rozdíl od výrazu, který se odvozuje od slov gól, goal.

f) *ofsajd*, postavení mimo hru

offside, angličtina, postavení mimo hru,

Tento slangismus nemá v českém prostředí jednoslovný překlad, jde o zavedený termín, který se užívá v různých druzích sportu. Originální anglický lexém *offside* se do českého prostředí převedl pouze foneticky, význam zůstává stejný.

g) *presovat*, snažit se běžet nejrychleji

press, angličtina, nátlak, naléhání,

press ahead, angličtina, hnát se, pospíchat

Pro sémantické hledisko českého slangismu je směrodatný třetí výraz, *press ahead*, který doslovně vysvětluje výraz bez významové změny.

h) *semi*, semifinále

semi-final, angličtina, semifinále, semifinálový zápas

semi, angličtina, půldomek

Semi je zkrácený originální anlický název *semi-final*, pouze *semi* však v angličtině znamená půldomek. Tento výraz ve zkrácené podobě se tedy uplatní pouze v českém a navíc sportovním prostředí, jelikož jeho překlad se svým významem zcela odlišuje od tohoto prostředí.

i) *snajpr*, nejlepší střelec

sniper, anličtina, odstřelovač, střelec ze zálohy

Na první pohled se může zdát, že je výraz z angličtiny přenesen do sportovního slangu pouze foneticky, působí však zde i významový posun. Slangismus je označením pro střelce, tedy hráče, který střílí góly, anglický lexém se používá při popisu vojáka, který má za úkol zaměření a odstranění cíle za pomoci zbraně.

6.5 Slangismy vzniklé z vlastních jmen

U některých pojmenování můžeme pouze diskutovat, proč vznikla z daného vlastního jména, ve většině případů se jedná o pojmenování, která vznikla dle nějakého triku či charakteristiky fotbalisty. V ostatních případech se daný lexém vyznačuje nějakou specifickou charakteristikou osobnosti, postavy nebo místa. Významné je porovnání s neutrální češtinou, při kterém je znatelné přenesení významu do fotbalového prostředí.

Barrandov – je známé filmové studio, kde se natáčí filmy seriály apod. Ve spojení s fotbalovým prostředím je tento lexém označením pro hráče, který předstírá zranění. Zde je patrné sémantické spojení mezi slangismem a vlastním jménem. V barrandovských studiích působí herci, při fotbalové hře také. Lexémy hrát a herec se významově přenesly do fotbalového slangu.

Beckhamova pentle - Beckam je jedním z nejznámějších fotbalistů na světě, toto pojmenování vzniklo tak, že zmíněný fotbalista neproměnil pokutový kop a vystřelil míč místo do brány vysoko nad ní. Slangismus se užívá jako výraz negativně hodnotící hráče.

Bohemka – znalci fotbalového sportu je nadmíru jasné, že se jedná o zkrácenou formu názvu klubu Bohemians, laikovi se však může zdát, že je slangismus příbuzný se slovy bohem. Výraz je označením pro klub, stadion ale i mužstvo. Dále se užívá slangismus Bohemák, který pojmenovává fanouška nebo hráče týmu Bohemians. Výraz řadíme do sportovního slangu, jelikož má svůj význam pouze ve sportovním prostředí.

bondovka – výraz je mnohem rozšířenější mimo fotbalové prostředí, popisuje druh filmů. Slangismus vzniká ze slavné filmové postavy Jamese Bonda, jehož tajné označení je agent 007, číslovka se tedy stává ukazatelem pro toto pojmenování a značí domácí prohru 0:7.

Forest Gump – pojmenování označuje další filmovou postavu ze stejnojmenného snímku. Podstatnou část děje filmu tvoří příběh o běhu kolem světa zmíněného Gumpa, jeho běh je velmi nerealistický, proto je inspirací i pro slangismus ve sportovním prostředí. Rychlost je jednou z nejdůležitějších vlastností kvalitního hráče fotbalu, tento slangismus pojmenovává nejrychlejšího hráče na hřišti.

Poborský – Karel Poborský je jedním z nejznámějších českých fotbalistů, zasloužil se i o slangismus, který nosí jeho jméno. Výraz označuje vstřelený gól, který vzniká tak, že při rozehrávce a vyběhnutí brankáře ho útočící hráč obehraje a skóruje.

zidanovka – slangismus popisuje kličku, kterou se proslavil fotbalista Zinédine Zidane. Jde tedy o další pojmenování po světoznámém fotbalistovi. Hráč se při tomto triku doslova otočí na míči a pokračuje ve hře.

Závěr

Práce se zaměřovala na útvar nespisovné češtiny a její nedílnou součást - slang. Tento termín byl vysvětlen, zařazen do různých kategorií českého jazyka, v další části byla uvedena historie termínu, různé aspekty slangu a nebyly opomenuty ani pojmy hantýrka a žargón. Postupně se práce zaměřila na slang sportovní, specifiktěji fotbalový slang.

V první části bakalářské práce byl fotbalový slang blíže prozkoumán v české beletrii. Rozebíráno bylo dílo Karla Poláčka, Jiřího Hájíčka, Oty Pavla, Eduarda Basse a opomenuta nebyla ani poezie se sportovní tematikou. Každý autor se slangem pracoval jiným způsobem, nejkontrastnější jsou však knihy Poláčkovi a Hájíčkovi. Karel Poláček spojuje v díle svůj typický humor a fotbalový slang, který působí v díle naprosto přirozeným dojmem a i sportovní laik si knihu může přečíst bez obavy, že by v ní nerozuměl danému jazyku. V opozici s poláčkovským přirozeným jazykem stojí kniha Jiřího Hájíčka, jejíž jazyk je pro sportovního laika až příliš technický a nesrozumitelný. Fotbalové téma v beletrii je však velmi živou a dynamickou záležitostí, proto se k tomuto tématu rádi vracejí autoři i jejich recipienti. Fotbalová beletrie často také boří mýty o nevzdělanosti sportovního nadšence, jelikož tyto publikace mají své místo v knihovně i pro sportovce, který se může zdát odpůrcem jakékoli četby.

Fotbalový slang je kategorií, která nebyla příliš prozkoumána, zvláště z jazykového hlediska. K poznání povědomí o znalosti tohoto slangu byl připraven dotazníkový průzkum, který vyplňovali 3 skupiny respondentů, profesionální fotbalisté, ženy 20 – 30 let a ženy 40 – 50 let. Všechny tyto skupiny byly vybrány záměrně, fotbalisté slang užívají v běžné komunikaci a je pro ně samozřejmostí, cílem tedy bylo zjistit, jak ho dokážou vysvětlit absolutnímu laikovi a zda se jim zdají nějaká pojmenování příznaková. Ženy různého věku byly osloveny z toho důvodu, aby se ukázalo, jestli danému slangu rozumí i zástupkyně něžného pohlaví, nebo si slangismy spojují spíše s neutrální češtinou.

Výsledkům, které byly získány z 61 řádně vyplněných dotazníků, je přiložen jistý význam, jelikož se o výzkum v tomto rozsahu nikdo nepokusil. Cílem práce bylo nasbírat co nejvíce pojmenování, která se užívají pouze ve fotbalovém slangu, dále byla tato pojmenování předložena jak fotbalovým profesionálům, tak laikům. Průzkum obsahoval

23 slangismů, které byly vybrány podle frekvenčního užití v komentovaných fotbalových zápasech. Poté byl dotazník předložen třem skupinám respondentů.

U vyplněných dotazníků se ukázalo, že profesionální fotbalisté rozumí všem vybraným výrazům, avšak je mají problém vysvětlit. Jelikož pojmenování vnímají jako své běžné dorozumívací prostředky, nejsou pro ně dané slangismy příznakové až na pár výjimek. U problémových slov fotbalisté často užívali jiná slangová pojmenování k popisu již existujících, bylo zde patrné, že jejich slovník ve sportovním prostředí je zcela omezen pouze na výrazy v této zájmové skupině. Na rozdíl od ostatních dvou skupin se však nesnažili zařadit výrazy do neutrální češtiny nebo je s ní srovnávat. Pokud nedokázali daný výraz vysvětlit, snažili se hledat odpověď opět ve sportovním prostředí. Mezi nejproblematictější slova patřili - *libero*, *nepřímý kop*, *vápno*, *zed'*, *ruka*, *stoper*. Výrazy se pro ně staly tak běžnou záležitostí, že nejsou schopni je popsat v jiné jazykové rovině.

Druhou skupinou, která vyplňovala dotazník, byly ženy ve věku 20 – 30 let. Jejich odpovědi se od ostatních skupin nejvíce odlišovaly tím, že si často spojovaly výraz s anglickým lexémem, např. u slov *brejk* či *bek*, na rozdíl od třetí skupiny je u nich daleko znatelnější znalost cizích jazyků. Zároveň ale slangismům rozuměly podstatně méně než starší ženy. Většinou hledaly spojení s daným výrazem v neutrální češtině a zkoušely jej převést i do sportovního jazyka. Mezi problematické výrazy bychom mohli zařadit všechny slangismy v dotazníku, protože správné odpovědi nepřesáhly více než 30% popsaných výrazů.

Na poslední skupině žen je patrné, že s fotbalovým sportem a jeho slangem jsou v pravidelném kontaktu, jelikož pouze jedno slovo nebylo vyplněné v žádném dotazníku (*libero*). Jako u předchozí skupiny, se ukázalo, že ženy hledají souvislost s výrazem v neutrální češtině, avšak v menší míře než mladší ženy, druhá skupina žen tedy rozumí fotbalovému slangu mnohem více než mladší respondentky.

Poslední částí práce jsou slovotvorné, sémantické a lexikální rozборы. Slangismy byly nejčastěji tvořeny odvozováním, ve slovníku lze najít jména konatelská, činitelská, přechýlená i zdobnělá. Naopak zde zcela chybí substantiva tvořená z předložkových pádů. Adjektiva jsou ve slovníku zastoupena pouze kategoriemi - jakostní a vztahová místní. V lexikální analýze jsou uvedeny nejfrekventovanější sufixy, které se vyskytují v sebraném slovníku slangismů. Ze slovotvorných postupů nebyla opomenuta ani univerbace, která se stala častým postupem při vyjadřování ve fotbalovém prostředí, kde

rychlost a jasnost daného sdělení jsou nejdůležitějšími aspekty mluvy. Dále nemohly být opomenuty ani přejímky z cizích jazyků, přesněji z angličtiny, ze které pocházely rozebírané výrazy. U většiny přejímek je zachováno sémantické hledisko, avšak v některých případech se posouvá blíže k českému prostředí. Důležitým aspektem při zkoumání přejímek je fonetické hledisko, ve většině případů zůstává význam stejný, liší se pouze grafická stránka slova. Posledními rozbory v práci byly slangismy vzniklé z vlastních jmen, kde se především zkoumalo sémantické hledisko v porovnání s originálním propriem a bylo vysvětleno, z jakého důvodu vznikl ze jména slangismus.

Slang je prostředkem, který vymezuje určitý kolektiv, zároveň však určuje jeho hranice. V této práci je dokázáno, že slang je velmi dynamickou součástí češtiny, s postupující moderní dobou vznikají stále nové slangy, které nebyly dosud prozkoumány. Velmi zajímavé bylo pozorovat, jaké specifické prostředky se uplatňují ve slangových pojmenováních, jelikož se jedná o tytéž kategorie, které se užívají ve spisovné češtině i přes to, že slang nemá vlastní mluvnickou stavbu.

Naše mluvnické prostředky mají tu moc, že řadí uživatele mezi vzdělané, nevzdělané, ale zároveň patří do nějaké zájmové či pracovní skupiny a právě v těchto skupinách je nejvíce znát, jak dokáže být náš jazyk bohatý, různorodý a specifický. V této bakalářské práci byl fotbalový slang rozebrán v oblasti beletrie i lingvistiky, byl sestaven ojedinělý slovník fotbalového slangu, ale zároveň byl podán podnět pro další zkoumání této oblasti, jelikož každým dnem vznikají stále nová pojmenování, která jsou každodenní součástí mluvy profesionálních sportovců, fanoušku i žurnalistů.

Použitá literatura

- BACHMANNOVÁ, Jarmila, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ (eds.). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 978-80-7106-484-8.
- BASS, Eduard. *Klabzubova jedenáctka*. 4. vyd. v Albatrosu. Ilustrace Josef Čapek. Praha: Albatros, 1969. Střelka (Albatros).
- BLATNÝ, Ivan, HABŘINA, Rajmund (ed.). *Na kopané*. V Blansku: Karel Jelínek, 1946. Prvosenka.
- BREDLER, František. *Slovník české hantýrky (tajné řeči zlodějské)*. Železný Brod: Ferd. Krompe, 1914.
- CUŘÍN, František. *Jazyk: nářečí, místní jména, slangy*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství, 1986. Jihočeská vlastivěda.
- ČECHOVÁ, Marie. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-85866-21-8.
- ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-00-3.
- ČERMÁK, František. HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3. Výrazy slovesné*. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda 1. vyd. Praha: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-218-9.
- ČERMÁK, František. HRONEK, Jiří a MACHAČ, Jaroslav. *Slovník české frazeologie a idiomatiky 2. Výrazy neslovesné*. 2., přeprac. a dopl. vyd., V nakl. Leda 1. vyd. Praha: FRONEK, Josef. *Velký anglicko-český, česko-anglický slovník: Comprehensive English-Czech, Czech-English dictionary*. Voznice: Leda, 2007. ISBN 978-80-7335-114-4.
- GALLER, Jiří. a Jindřich MRÁZEK. *První slovník slangů a kolokvialismů*. 2. vyd. V Praze: A. Neubert, 1947.
- GREPL, Miroslav. KARLÍK, Petr. NEKULA, Marek a RUSÍNOVÁ, Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*. 2., opr. vyd. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-624-8.
- HAUSSMANN, Jiří a Jaroslav BOUČEK. *Zpěvy hanlivé: Občanská válka*. Ilustrace Lev Haas. V Praze: Mladá fronta, 1950. Národní klasikové
- HÁJÍČEK, Jiří. *Fotbalové deníky*. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-242-8.

- HÁJKOVÁ, Alena. *Komika jako nástroj kritiky maloměšťáctví v díle Karla Poláčka*. Praha: Academia, 1985.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. *Stylistika a--: současná situace stylistiky*. Praha: Trizonia, 1997. Jazykové příručky (Trizonia). ISBN 80-85573-67-9.
- HOLUB, Josef a LYER, Stanislav. *Stručný etymologický slovník jazyka českého: se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 1. vyd. Praha: SPN – Státní pedagogické nakladatelství, 1968.
- HOFFMANNOVÁ, Jana. *Stylistika a--: současná situace stylistiky*. Praha: Trizonia, 1997. Jazykové příručky (Trizonia). ISBN 80-85573-67-9.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Ostrava: Profil, 1981.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity, č. 146/2003. ISBN 80-7042-629-2.
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988.
- HUGO, Jan (ed.). *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost : historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, c2009. ISBN 978-80-7345-198-1.
- KALITA, Inna. *Obrysy a tvary nespisovnosti: ruština vs. čeština: komparativní pohled : ruský slang v procesu vývoje*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7414-427-1.
- LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0720-5.
- MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. 3. nezměn. vyd. Praha: Academia, 1971.
- OBERPFALCER František.: Slang a argot. In *Jazykozpyt*. JČF, Praha 1932.
- OBELPFALCER, František.: Argot a slangy. In *Československá vlastivěda*, díl III. Sfinx, Praha 1934
- OUŘEDNÍK, Patrik.: Argot v odborné literatuře – Argot v beletrii. In *Šmírbuch jazyka českého*, Paseka, Praha 2007.
- OUŘEDNÍK, Patrik. *Šmírbuch jazyka českého: slovník nekonvenční češtiny*. 2. vyd. Praha: Ivo Železný, 1992. ISBN 80-7116-007-5

PAVEL, Ota. *Dukla mezi mrakodrapy*. Praha: HAK-Humor a kvalita, 2002. ISBN 80-85910-39-X.

PLATÓN. *Faidón*. 6., opr. vyd. Překlad František Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2005. ISBN 80-7298-158-7.

POLÁČEK, Karel. *Muži v offsidu: humoristický román*. Praha: Supraphon, 1965. Gramofonový klub.

PŘIKRYLOVÁ, Jarmila a HUSÁKOVÁ, Táňa. *Koně. Velká kniha o chovu a výcviku koní*. 1. vyd. Praha: Cesty, 1995. ISBN 80-7181-014-2.

Sborník přednášek z III. konference o slangu a argotu v Plzni 24. - 27. ledna 1984. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1987.

SUK, Jaroslav. *Několik slangových slovníků: Současný český kriminální slang, slang chartistů, slang profesionálních řidičů, slang teplárenských zaměstnanců, vojenský slang*. Praha: Inverze, 1993. ISBN 80-900632-9-2.

TICHÁ, Zdeňka a Luboš SKOPEC. *Tři slangové slovníky*. V Praze: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0210-5.

Internetové zdroje

ČESÁLKOVÁ, Lucie. Plakátoví kluci a holky ve fotbalových dresech. [online]. 2007 [cit. 6. 12. 2007] Dostupné z: <http://ln.ebrno.net/index.php?p=clanek&id=4646>

idnes.cz [online]. © 1999–2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lingvista-dusan-slosar-obavam-se-ze-zdejsi-hrubnuti-jazykove-komunikace-bude-postupovat-gv4-/zpr_archiv.aspx?c=A100223_100115_kavarna_chu
<http://www.fotbal.cz>

<http://fcgraffinvasim-stpripravkab.webnode.cz/fotbalovy-slovník/>

<http://www.slovník-cizich-slov.net/sui-generis/>

Časopisy

FLÉGL, Václav. Sportu zdar – a češtině zvlášť. Sichrbek a vydavák. Československý sport. Příloha Volno. 19. 10. 1984, roč. XXXII., č. 248.

FLÉGL, Václav. Sportu zdar – a češtině zvlášť. Souboje s pravopisem. Československý sport. Příloha Volno. 20. 4. 1984, roč. XXXII., č. 95, s. 5.

CHURAVÝ, Miloslav. Nad slovníčkem slangů. *Naše řeč*. 1990, roč. 73, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6919>

KLIMEŠ, Lumír. Pokus o syntetický pohled na české slangy. *Naše řeč*. 1980, roč. 63, č. 5. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6221>

KLIMEŠ, Lumír. Časová a lexikální nasycenost slangu. *Naše řeč*. 1989, roč. 72, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6827>

KOPEČNÝ, František. K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. *Naše řeč*. 1981, roč. 64, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>

KRČMOVÁ, Marie. Konference o slangu a argotu. *Naše řeč*. 1984, roč. 67, č. 5. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6499>

KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost*. 1973, roč. 34, č. 1. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>

KVAPILOVÁ BRABCOVÁ, Radoslava. Kniha o žargonu. *Naše řeč*. 2005, roč. 88, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7828>

MALIŠ, Otakar. Konference o slangu a argotu. *Naše řeč*. 1989, roč. 72, č. 2. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6836>

NEKVAPIL, Jiří. Krajová diferenciacie jednoho slangu. *Naše řeč*. 1977, roč. 60, č. 5. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6006>

NEKVAPIL, Jiří. K dnešnímu stavu vojenského slangu. *Naše řeč*. 1979, roč. 62, č. 3. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6126>

SCHNEIDEROVÁ, Eva. Sborník přednášek o slangu a argotu. *Naše řeč*. 1990, roč. 73, č. 3. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6937>

TROST, Pavel. Argot a slang. *Slovo a slovesnost*. 1935, roč. 1, č. 4. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=61>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník vzor

Příloha č. 2: Vyplněný dotazník

Příloha č. 3: Slovník slangismů

Příloha č. 1: Dotazník vzor

Vysvětlíte následující výrazy, které se vyskytují ve fotbalovém prostředí. Použijte vlastní slova, nic si nehledejte ani se s nikým nerad'te, když nebudete vědět, napište alespoň své mínění, snažte se nevynechávat položky.

Ke každému výrazu ještě napište ANO, nebo NE – to bude odpověď na otázku, zda tento výraz používáte nebo jste ho někdy užili (nemusí to být jen ve spojení s fotbalem či sportem, pokud to ale nebude v tomto prostředí, označte ANO hvězdičkou). Jde mi o to, aby byl průzkum co nejpřesnější. Výsledky samozřejmě budou anonymní. Děkuji

brejk

desítka, jedenáctka

fík

jesle, jesličky

kysna

libero

malá domů

šajtle

plichta

nepřímý kop

robinsonáda

sešívaní

šibenice

vápno

bek

zed'

břevno

černá svině

zidanovka

ruka

ofsajd

stoper

přímák

Příloha č. 2: Vyplněný dotazník

Vysvětlíte následující výrazy, které se vyskytují ve fotbalovém prostředí. Použijte vlastní slova, nic si nehledejte ani se s nikým neradíte, když nebudete vědět, napište alespoň své mínění, snažte se nevynechávat položky.

Ke každému výrazu ještě napište ANO, nebo NE – to bude odpověď na otázku, zda tento výraz používáte nebo jste ho někdy užili (nemusí to být jen ve spojení s fotbalem, či sportem, pokud to ale nebude v tomto prostředí, označte ANO hvězdičkou). Jde mi o to, aby byl průzkum co nejpřesnější. Výsledky samozřejmě budou anonymní.

brejk

Když si hráč potřebuje odpočinout, protože běhání přes celé hřiště je namáhavé.

NE

desítka, jedenáctka

Asi se mi vybaví jen to pivo.

ANO*

fík

gól

NE

jesle, jesličky

Gól, který gólmanovi projde do branky mezi nohama.

kisna

Opravdu se omlouvám, ale jediné co se mi vybaví je moje teta.

ANO*

libero

To je blokař ve volejbale, tak to bude něco podobného i ve fotbale, tudíž to teda asi bude nějaký obránce.

ANO*

malá domů

Když někdo podplatí zápas, aby jeho tým vyhrál.

NE

šajtle

Stará, která přišla svému příteli nebo manželovi na zápas fandit.

NE

plichta

Když oba týmy mají stejný počet gólů.

NE

nepřímý kop

Když padne gól, ale ne přímo po rozehrání a od prvního hráče.

NE

robinsonáda

Typ literárního díla, ve kterém je ústřední postava trosečník.

NE

sešívání

Když se spoluhráči při zdi drží za ruce.

NE

šibenice

Když je před brankářem hodně hráčů z druhého týmu a on cítí, že se mu pod krkem stahuje smyčka, protože nezvládne ten gól chytit.

NE

vápno

Ta postraní čára, která označuje konec hřiště.

NE

bek

Název nějakého hráče v poli.

NE

zed'

Pokud se kope pokutový kop, postaví se několik hráčů vedle sebe před branku svého týmu.

NE

břevno

Jedna část branky.

NE

černá svině

Rozhodčí

ANO*

zidanovka

Bota fotbalisty Zidana.

NE

ruka

Když se hráč, který není brankář, dotkne míče rukou.

NE

ofsajd

Když někdo přihraje míč přes celé hřiště.

NE

stoper

Někdo, kdo počítá celkový čas různých přerušení zápasu, aby se vědělo, o kolik se má celkový zápas nastavit.

NE

přímák

Gól, který padne hned, jak se znovu rozehraje.

NE

Příloha č. 3: Slovník slangismů

A

Angličan, -a, *m.*, branka (gól), kdy se míč odrazí od tyče (břevna)

Anglie, -e, *ž.*, gól, který se odrazí od brankářových zad

autista, -y, *m.*, hráč, který nekomunikuje s ostatními

B

bafuňář, -e, *m.*, funkcionář

bahňák, -a, *m.*, hráč, který se ušpiní v prvních minutách zápasu

baletka, -y, *ž.*, hráč, který nepodává výkon hodný fotbalu

banán, -u, *m.*, gól, také flák, kus, kousek

Barrandov, -a, *m.*, označení pro simulování

Beckhamova pentle, -e, *ž.*, kopnutí pokutového kopu vysoko nad branku

bek, -a, *m.*, obránce (zadák), *angl. back – zadní*

beran, -a, *m.*, hráč, který se stále dívá do země

bodler, -a, *m.*, hráč, který kope do míče špičkou nohy

bodlo, -a, *s.*, kopnutí do míče špičkou nohy

Bohemka, -y, *ž.*, klub, stadion, mužstvo, také Bohemák

bomba, -y, *ž.*, prudký kop

bondovka, -y, *ž.*, domácí prohra 0:7

brejk, -u, *m.*, únik hráče spojený s protiútokem

břevno, -a, *s.*, horní tyč brány

C

cedník, -u, *m.*, brankář, který nechytne žádný gól

centr, -u, *m.*, střed, přihrávka do středu, střední útočník

centrforvard, -a, *m.*, střední útočník

centrhalvbek, -a, *m.*, střední záložník

Č

čas, -u, *m.*, upozornění na ubíhající hrací dobu

černá svině, -ě, ž., hanlivý výraz pro rozhodčího

červená, *příd.*, trest pro hráče, musí opustit hru, jedná se o kartu

čutálista, -y, *m.*, fotbalista

čutaná, -é, ž., kopaná, také šutaná

D

debakl, -u, *m.*, výrazná prohra

derby, -y, *s.*, hra soupeřů z jednoho města nebo kraje

desítka, -y, ž., pokutový kop (také jedenáctka, elfr)

dědek, -a, *m.*, hráč, kterému je více než 35 let

dělovka, -y, ž., prudký kop (také bomba, pecka)

distanc, -u, *m.*, zákaz činnosti sportovce, trenéra (také dištanc)

dloubák, -a, *m.*, druh faulu

domáci, -ho, *m.*, tým, který hraje na domácím hřišti

dorážek, -y, ž., dokončení střely na branku po přihrávce, obvykle úspěšné

dostřel, **na dostřel**, -u, *m.*, na dosah

druhá, -é, ž., žádost spoluhráčů o přenesení hry na druhou stranu

dudy, -Ø, ž., klička, obehrání protihráče

duršlok, -a, *m.*, útočník schopný pronikat obranou soupeře

duchna, -y, ž., měkký míč

dvanáctý hráč, -e, *m.*, hráč, který podává tragický výkon

dvojička, -y, ž., náhradní brankář

F

faleš, -e, ž., rotace míče, obvykle kolem svislé osy, (také chytit faleš)

falešný hráč, -e, *m.*, hráč v ofsajdu

fiflena, -y, ž., hráč, který se upravuje (dres, vlasy apod.)

fík, -a, *m.*, gól

fiknout, *dok.*, trefení kotníku jiného hráče při skluzu

fočus, -u, *m.*, fotbal (také forčus)

Forest Gump, -a, *m.*, nejrychlejší hráč na hřišti

forvard, -a, *m.*, útočník (také centrforvard)

fotbálek, -u, *m.*, sálová kopaná, stolní hra

G

gólman, -a, *m.*, brankář

H

hadráky, -u, *m.*, obuv

halfvolej, **halv**, -e, *m.*, úder, kop, zahraný bezprostředně po odrazu míče od hrací plochy

halvbek, -a, *m.*, záložník

hasan, -a, *m.*, špatný hráč

hérečka, -y, *ž.*, hráč, který simuluje

hetrik, -u, *m.*, jeden hráč vstřelí více jak tři góly

hlavička, -y, *ž.*, úder míče hlavou

hosté, -ů, *m.*, protihráči přijíždějící na domácí hřiště

housle, -í, *ž.*, prohození míče mezi nohama (také jesle, jesličky)

hrot, -u, *m.*, útočník na křídle

CH

chlapi, -ů, *m.*, muži jako věková kategorie

chrt, -a, *m.*, hráč, který nepřihrává ostatním

J

jesle, **jesličky**, -í, *ž.*, totéž jako housle

K

kalčo, -a, *s.*, fotbálek

kanibal, -a, *m.*, hráč, který dá vlastní gól

kanonýr, -a, *m.*, když dá hráč alespoň jeden gól v každém zápase

kapitán lavičky, -a, *m.*, hráč, který neustále sedí na lavičce náhradníků

karbaník, -a, *m.*, rozhodčí, který velice rád rozdává karty

kisna, -y, *ž.*, branka, dát do kisny

kladivo, -a, *s.*, gól vstřelený po odrazu od horní tyčky branky

klokani, -ů, *m.*, hráči klubu Bohemians 1905

klička, -y, *ž.*, obehnutí protihráče

kňaf, -a, *m.*, gól

koloběžka, -y, *ž.*, obtáčení nohou okolo míče

kondička, -y, *ž.*, fyzická kondice, trénovanost

kopačák, -u, *m.*, kopací míč

kopálista, -y, *m.*, fotbalista

kopyto, -a, *s.*, nepřilíš technický hráč

kopny, -en, *ž.*, obuv (také kopky)

kosa, -y, *ž.*, faul

kotel, -e, *m.*, těžká porážka

- atmosféra vytvořená velkým počtem diváků

- stálí fanoušci

koule, -e, *ž.*, prudká nebo nechytatelná střela

kouč, -e, *m.*, trenér

koupání, -í, *s.*, stylové obehání protihráče

kouř, -e, *m.*, vysoká prohra

kousek, -u, *m.*, gól (také kousek)

kouzelník, -a, *m.*, rozhodčí, který není fér, pískne penaltu, která neměla být

krtek, -a, *m.*, hráč při odkopnutí míče vykopne drn trávy

křídlo, -a, *s.*, krajní útočník

kvalda, -y, *ž.*, kvalifikace

L

lajna, -y, *ž.*, ohraničení hřiště

lanař, -e, *m.*, ten, kdo získává hráče z jiných klubů (také šíbr)

lanařit, *ned.*, lákat hráče do jiného klubu

lehátko, -a, *s.*, nosítka

levák, -a, *m.*, fotbalista hrající levou nohou

libero, -a, *s.*, střední obránce, hrající za ostatními obránci

lob, -u, *m.*, odkopnutí míče obloukem

loženska, -y, *ž.*, jasná, vyložená šance dát branku

M

mač, -e, *m.*, sportovní utkání, zápas

makat, *ned.*, snažit se běžet rychle, zlepšit výkon
malá domů, *příd.*, přihrávka vlastnímu brankáři
mariáš, -e, *m.*, mnoho žlutých a červených karet v zápase
masařina, -y, *ž.*, surová hra
masit, *ned.*, hrát surově
maso, -a, *s.*, surová hra
meruna, -y, *ž.*, kopací míč (také mičuda, mída, meduna)
mistrák, -u, *m.*, mistrovský turnaj, zápas
motanej, *příd.*, gól nebo přihrávka s falší

N

nakládačka, -y, *ž.*, výrazná prohra
národní umělec, *příd.*, simulující hráč
nepřímý kop, -u, *m.*, rozehrání míče, nesmí padnout gól z první rány
noty, -Ø, *ž.*, sešit, popř. poznámky trenéra
nůžky, -ek, druh kopu

O

ofsajd, -u, *m.*, postavení mimo hru
osmnáctka, -y, *ž.*, juniorský tým s hráči do 18 let (také osumnáctka)
osobka, -y, *ž.*, osobní obrana

P

palice, -e, *ž.*, hra hlavou
pantofle, -e, *ž.*, nekvalitní kopačky
párky, -ů, *m.*, klička, obehání spoluhráče
patička, -y, *ž.*, kop patou
pavučina, -y, *ž.*, síť v bráně
pažit, -u, *m.*, hrací povrch
penalta, -y, *ž.*, pokutový kop
perda, -y, *ž.*, prudký kop
pískat, *ned.*, soudcovat
placírka, -y, *ž.*, kop vnitřním okrajem nohy (také šajtle, šajtlička, bodlo)

plichta, -y, ž., remíza, nerozhodný výsledek
plichtit, *ned.*, remízovat
plíva, -y, ž., nedůrazná střela
Poborský, -ého, *m.*, gól, který vznikne překopnutím brankáře při jeho vyběhnutí
poušťák, -a, *m.*, chybující brankář
pouták, -a, *m.*, nezajímavé utkání
pralesní liga, *příd.*, nejnižší liga
presovat, *ned.*, snažit se běžet nejrychleji
prodaný, *příd.*, podplacený zápas, domluvený předem
promáchnout, *dok.*, netrefit míč při úderu
prsa, -ou, *s.*, zpracování míče hrudníkem, též kozy
přátelák, -u, *m.*, utkání mimo oficiální soutěž
předstoper, -a, *m.*, obránce hrající před středním obráncem
přešlapovačka, -y, ž., klička
přifilmovat, *dok.*, předstírání, že faul byl silnější než ve skutečnosti (také simulování)
přímák, -u, *m.*, situace, při které je možné přímo ohrozit branku prostřednictvím střely
psát, *ned.*, střílet
puntík, -u, *m.*, místo, kam se položí míč při pokutovém kopu

R

robinsonáda, -y, ž., zákrok brankáře spojený se skokem do strany a pádem
roh, -u, *m.*, kop, střílený z rohu hřiště u brány protihráčů
rozběhat, *dok.*, přinutit soupeře běhat
rozlišovák, -u, *m.*, vesta, dres, používaný při tréninku
roznést, *dok.*, porazit někoho velkým rozdílem
rudí, *příd.*, hráči Sparty
ruka, -y, ž., nepovolená hra rukou
rybář, -e, *m.*, brankář, který dostává hodně gólů
rybička, -y, ž., odehrání míče hlavou při skoku vpřed

S

sálovky, -ek, ž., obuv vhodná při sálovém fotbalu
saně, -í, ž., skluz oběma nohama pod nohy protihráče

sáně, -í, nepříjemný faul zezadu
semi, -i, s., semifinále
sešívání, *příd.*, hráči Slavie
sjed' lajnu, *dok.*, přihrávka po čáře
skórovat, *ned.*, dát gól
skluz, -u, *m.*, kopnutí do míče a přitom upadnout (také kosa)
slávka, -y, *ž.*, Slavia, sportovní klub
snajpr, -a, *m.*, nejlepší střelec
Sokrates, -a, *m.*, gól patičkou
sólista, -y, *m.*, hráč, který nepřihrává ostatním
soukromník, -a, *m.*, hráč, který nenahrává ostatním
spojnice, **spojka**, -e, *ž.*, roh brány, místo spojení postranní a horní tyče
sport'ák, -a, *m.*, sportovní redaktor
srdcař, -e, *m.*, sportovec, či fanoušek, který zápasy příliš prožívá
srovnat, *dok.*, vyrovnat stav
stad'ák, -u, *m.*, stadion
stahovačka, -y, *ž.*, zpracování míče
stánek, -u, *m.*, fotbalový stadion
stoper, -a, *m.*, střední obránce
střela na veverky, -y, *ž.*, střela, která jde vysoce přes bránu
střelky, -ek, *ž.*, obuv
střídačka, -y, *ž.*, lavice, kde se střídají hráči
svět'ák, -u, *m.*, mistrovství světa
svíce, -e, *ž.*, kopnutí míče kolmo vzhůru
symfonie, -e, *ž.*, velmi kvalitní hra fotbalistů

Š

šajtle, -e, *ž.*, kop vnější částí nohy (také šajtlička, placírka, bodlo)
šestnáctka, -y, *ž.*, pokutové území
ševci, -ů, *m.*, zlínský klub
šibenice, -e, *ž.*, horní roh branky
šídlo, -a, *s.*, kop špičkou nohy
šlapák, -u, *m.*, druh faulu

šourák, -a, *m.*, pomalá rána po zemi

štěně, -te, *s.*, míč, který proklouzne brankářovi mezi rukama i nohama

štulpny, -en, *ž.*, holenní pletené návleky, součást dresu

T

tahat, *ned.*, povzbuzování (dělej, běžej, makej)

tah na bránu, -u, *m.*, schopnost dát gól, dosáhnout úspěchu

trestňák, -u, *m.*, pokutový kop (také desítka, jedenáctka)

trefit pavouka, *dok.*, gól do rohu brány

tréňa, -i, *m.*, trenér (také kouč)

trestanec, -e, *m.*, hráč, který dostane kartu

trkej, *ned.*, zvolání na hráče, který bude hlavičkovat

tučňák, -a, *m.*, rozhodčí

Ť

ťukec, **ťukes**, -e, *m.*, přihrávky na jeden dotek

U

umělka, -y, *ž.*, umělý povrch hřiště (také nysák)

V

vápno, -a, *s.*, malé a velké, prostor před brankou

vlastenec, -e, *m.*, vlastní gól (také vlastňák)

volej, -e, *m.*, míč vybraný bez dopadu

vybagovat, *dok.*, obrat někoho o míč

vydejchat, *dok.*, vydýchání sportovního výkonu

vyklepnout, *dok.*, snadno či výrazně zvítězit

vymlasknout, *dok.*, porazit velkým rozdílem

vyšťavit se, *dok.*, vydat ze sebe maximum energie

Z

záda, -Ø, *ž.*, upozornění, že je za hráčem jeho protihráč

zadák, -a, *m.*, obránce

zahřívát střídačku, *dok.*, hráč, který sedí na střídačce
záložník, -a, *m.*, hráč působící mezi obranou a útokem
zametač, -e, *m.*, poslední obránce
zasekávačka, -y, *ž.*, druh zákroku
zed', -i, *ž.*, postavení hráčů při přímém kopu
zedník, -a, *m.*, útočník, který nepromění vyloženou šanci
zeměkoule, -e, *ž.*, trik s míčem
zidanovka, -y, *ž.*, klička, otočení na míči
zkosit, *dok.*, podrazit nohy, shodit

Ž

žolík, -u, *m.*, označení červené karty
žíně, -ě, *ž.*, prudká střela
životka, -y, *ž.*, životní forma
žlutá, *příd.*, trest pro hráče, jedná se o kartu
žufan, -a, *m.*, pokud gólman vykopne míč vysoko do vzduchu